

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE YAŞLILARLA SOSYAL HİZMET UYGULAMASINDA
GERÇEKLEŞTİRİLEN SOSYAL ETKİNLİKLERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ VE SOSYAL POLİTİKALARLA İLİŞKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Furkan CANLI

Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı
Sosyal Hizmet Programı

KASIM,2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE YAŞLILARLA SOSYAL HİZMET UYGULAMASINDA
GERÇEKLEŞTİRİLEN SOSYAL ETKİNLİKLERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ VE SOSYAL POLİTİKALARLA İLİŞKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Furkan CANLI

(Y2016.060016)

Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı

Sosyal Hizmet Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Poyraz KOLLUOĞLU

KASIM,2023

ONAY SAYFASI

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Yaşlılarla Sosyal Hizmet Uygulamasında Gerçekleştirilen Sosyal Etkinliklerin Değerlendirilmesi ve Sosyal Politikalarla İlişkileri” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (02/10/2023)

Furkan CANLI

ÖNSÖZ

Hayat boyu bana kattıklarıyla yol gösteren annem Şenay Canlı'ya, varlığıyla öğrenme sürecimi destekleyen babam İsmail Canlı'ya, daima yanımda olan ağabeyim Turhan Canlı'ya, tez çalışmam boyunca benden desteğini ve rehberliğini esirgemeyen hocam Sn. Mustafa Poyraz Kolluoğlu'na, tezi yazmamda büyük emeği olan Darüşşafaka Cemiyeti Yakacık Rezidans'taki mesai arkadaşlarıma, çalışmanın yapılması için desteğini esirgemeyen Darüşşafaka Cemiyeti Genel Sekreteri Sn. Suat Çetin nezdinde tüm Darüşşafaka yöneticilerine ve çalışmaya katılarak çalışmanın yapılması için desteğini esirgemeyen kıymetli Darüşşafaka Yakacık Rezidans bağışçılarına ithaf ederim.

Kasım,2023

Furkan CANLI

TÜRKİYE’DE YAŞLILARLA SOSYAL HİZMET UYGULAMASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN SOSYAL ETKİNLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SOSYAL POLİTİKALARLA İLİŞKİLERİ

ÖZET

Bu çalışmada güncel yaşlılık alanına dair bilgiler doğrultusunda literatür taraması yapılarak, yaşlı ve yaşlılığa olan bakış hakkında bir perspektif çizilmiştir. Genel literatür taramasında sosyal etkinliklere dair bilgilerin oldukça az olması, bu alana dair yapılan çalışmaların oldukça eski tarihli ve güncel olmaması nedeniyle söz konusu durum hakkında araştırma yapılmıştır. Araştırma Darüşşafaka Cemiyeti Yakacık Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi’nde yaşamlarına devam eden 15 yaşlı ile yarı yapılandırılmış mülakat şeklinde yapılmıştır. Sosyal etkinliklerin yaşlının iyilik haline olan etkisini araştırmak, bu etkileri olumlu yönde arttırılması ve makro anlamda sosyal hizmete kazandırılma yolları araştırılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmış olup, elde edilen bulgular neticesinde sosyal politika düzeyinde öneriler sunulmuştur. Gerçekleştirilen çalışma neticesinde sosyal etkinliklerin yaşlının iyilik hali üzerinde olumlu etkisinin bulunduğu, sosyal etkinliklerin yaşlının psikolojik ve fizyolojik sağlının korunması için oldukça önemli olduğu saptanmıştır. Bu bulguların literatüre katkı sunması ve sonraki araştırmalar için kaynak görevi görmesi amaçlanmıştır. Ayrıca Darüşşafaka Yakacık Rezidans örneklemini üzerinden yaşlıların sanılanın aksine yekpare bir grup olmadığı farklı ihtiyaçlarının olduğu, sosyal etkinlik taleplerinin de isteklerine göre değiştiği, dolayısıyla tek tip sosyal etkinlikler yerine farklı türden sosyal etkinliklerin düzenlenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu tez çalışmasının aynı zamanda da yaşlı ayrımcılığına karşı bir duruş olarak da gösterilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın literatüre en önemli katkısı, yaşlıların kurum bakımından yararlanmadan önce (bıaktıkları) hayatlarında ne yapıyorlar ve şu an kurum bakımından yararlandıkları sırada ne yapıyorlar. Buna odaklanılmış ve cevabı verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, sosyal etkinlik, sosyal politika, iyilik hali.

**EVALUATION OF SOCIAL ACTIVITIES CARRIED OUT IN SOCIAL
SERVICE PRACTICE WITH ELDERLY PEOPLE IN TURKEY AND THEIR
RELATIONSHIP WITH SOCIAL POLICIES**

ABSTRACT

In this study By conducting a literature review in line with the information on the current field of aging, a perspective on the elderly and the view on aging has been drawn. During the general literature review it has been determined that information about social activities is quite limited. Studies on this field are quite old this research topic was chosen. The research was conducted in the form of a semi-structured interview with 15 elderly people living in Darüşşafaka Society Yakacık Nursing Home and Elderly Care Center. This research was conducted to investigate the effect of social activities on the well-being of the elderly. Ways to increase these effects in a positive way and to bring them into social work in a macro sense have been investigated. Semi-structured interview technique was used in the research, and suggestions were presented at the social policy level as a result of the findings. As a result of the study, it was found that social activities have a positive effect on the well-being of the elderly. It has been determined that social activities are very important for protecting the psychological and physiological health of the elderly. These findings are intended to contribute to the literature and serve as a resource for next research. Upon examining the sample of Darüşşafaka Yakacık Residence for the elderly, it has been revealed that contrary to popular belief, they are not a homogeneous group and have different needs. Their social activity requests also vary according to their preferences. Therefore, it has become evident that instead of uniform social activities, different types of social events should be organized. This thesis study also aims to be seen as a stance against elderly discrimination. The most significant contribution of this study to the literature is focusing on what the elderly individuals were doing in their lives before resorting to institutional care and what they are currently engaged in while benefiting from institutional care. The study tried to provide answers to this question.

Keywords: Senility, social activity, social policy, well-being.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	x
I. GİRİŞ.....	1
A. Yaşlılığın Tarihsel Değerlendirmesi	2
1. Tarihsel Süreçte Yaşlılığın Statüsü	4
2. Yaşlı ve Yaşlılık	5
3. Modern Toplumlarda Yaşlılık.....	8
4. İnsan Yaşamı İçerisinde Yaşlılığın Bilişsel ve Davranışsal Konumu	10
5. Yaşlılara Yönelik Gerçekleştirilen Sosyal Hizmetler	11
6. Yaşlıların Sosyal Hizmetlere Erişimindeki Engeller	12
B. Yaşlı Bakım Hizmetleri	14
1. Aile İçinde Yaşlı Bakım Hizmetleri.....	15
2. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Gerçekleştirilen Bakım Hizmetleri	17
II. SOSYAL POLİTİKA VE YAŞLILIK.....	20
A. Sosyal Güvenlik İhtiyacı	20
B. Sosyal Yardımlar	21
C. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Sosyal Yardım Uygulamaları.....	21
III. TÜRKİYE’DE YAŞLILIK	23
A. Türkiye’de Yaşlılık Algısı	24
B. Yaşlıların Karşılaştığı Sorunlar	25

C. Yaşlı İstismarı	26
D. Kurum Bakım Hizmetleri	27
E. Kurum Bakım Hizmetinde Sosyal Hizmet Uzmanları	29
F. Evde Bakım Hizmeti.....	31
G. Kurum Bakımında Sosyal Etkinlikler	33
H. Darüşşafaka Cemiyeti Rezidans Bağışçısı Olmak	36
İ. Darüşşafaka Rezidanslarında Düzenlenen Sosyal Etkinlikler.....	37
1. Sinema Etkinlikleri.....	38
2. Tiyatro (Sahne Sanatları Etkinlikleri)	39
3. Kafe- Restoran Etkinlikleri.....	39
4. Anı Etkinliği (EMDR Terapi).....	39
5. Bibliyoterapi Etkinliği	40
6. Çocuk ve Yaşlı Buluşmaları	40
7. Spor Etkinlikleri	40
8. Doğum Günü Kutlamaları	41
9. Hobi Etkinlikleri.....	41
10. Gazete Okuma Etkinliği	41
11. Psiko-Drama Etkinlikleri	41
IV. YÖNTEM.....	43
A. Araştırmanın Yöntemi	43
B. Katılımcılar	43
1. Katılımcıların Demografik Özellikleri, Sağlık Bilgisi ve Kurumda Geçen Süre	44
C. Veri Toplama Araçları.....	45
D. Verilerin Analizi.....	45
V. BULGULAR.....	47
A. Yaşlılar Huzurevinde Bakımlarının Sağlanması İstiyor.....	47
B. Yaşlılar Evde Vakit Geçiriyor.....	48

C. Huzurevi Yaşlıları Sosyalleştiriyor	50
D. Yaşlılar Huzurevinde Çoğunlukla Odalarında Vakit Geçiriyor.....	52
E. Sosyal Etkinliklere Katılımın En Büyük Sebebi Sağlık Düşüncesi	53
F. Sosyal Etkinlikler, Sosyalleşmeyi Sağlıyor.....	54
G. Sosyal Etkinlikler Yaşlıların İhtiyaçlarına Cevap Veriyor	55
H. Sosyal Etkinlikler, Yaşlıların Psikolojilerine Olumlu Etki Ediyor	56
İ. Yaşlıların Sosyal Etkinlik Konusunda İstekleri Öznel ve Değişkendir	57
VI. SONUÇ.....	60
VII. KAYNAKÇA.....	68
ÖZGEÇMİŞ	74

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1: Katılımcıların Özellikleri.....	44
Çizelge 2: Katılımcıların Huzurevinde Kalmayı Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Bulgular.....	47
Çizelge 3: Katılımcıların Huzurevine Gelmeden Önceki Günlük Hayatlarına İlişkin Bulgular.....	48
Çizelge 4: Katılımcıların Huzurevine Geldikten Sonra Hayatlarındaki Olumlu ve Olumsuz Değişimlere İlişkin Bulgular	50
Çizelge 5: Katılımcıların Huzurevinde Boş Kaldıkları Vakitlerde Neler Yaptığına İlişkin Bulgular	52
Çizelge 6: Katılımcıların Huzurevinde Gerçekleştirilen Hangi Sosyal Etkinliklere Katıldıklarına İlişkin Bulgular.....	53
Çizelge 7: Katılımcıların Gerçekleştirilen Sosyal Etkinlikleri İşlevsel Bulup Bulmadıklarına İlişkin Bulgular	54
Çizelge 8: Katılımcıların Sosyal Etkinliklerin İhtiyaçlarına Cevap Verip Vermediklerine ve Eksik Bulduğu Yönleriyle İlgili Düşüncelerine İlişkin Bulgular	55
Çizelge 9: Katılımcıların Sosyal Etkinliklerin Psikolojilerine Ne Yönde Etki Ettiğini Düşündüklerine İlişkin Bulgular	56
Çizelge 10: Katılımcıların Sosyal Etkinlik Düzenleyecek Olsalar Ne Tür Bir Etkinlik Olacağına İlişkin Bulgular	57

I. GİRİŞ

Yaşlılık, bireylerin hayat döngüsü içinde son evre olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşlılık, her birey için doğumdan ölümüne kadar geçen süreçteki son basamaktır. Yaşlılığın tanımlanmasına dair en yaygın kabul Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yapılarak; yaşlılığın “çevresel faktörlere uyum sağlama yetisinin azalması” olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla yaşlılık salt bir süreç değil aksine karmaşık bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. (Ardahan, 2010:26)

Yaşlılık dönemi bireyin fizyolojik, biyolojik ve psikolojik olarak etkilemektedir. Yaşlılık dönemindeki bireyler aktivelere azalmalar, işlevselliklerinde kayıplar nedeniyle çoğu durumda bağımlı olabilen bireyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Yaşlılık evresiyle beraber bahsedilen fizyolojik, biyolojik ve psikolojik etkiler yaşlılığa özgü hastalıkların görülme sıklığını arttırmaktadır. Bireyler yaşlılık dönemiyle beraber yaşlılığa özgü birtakım problemlerle de böylelikle tanışmış olmaktadır. Yaşlılık dönemine giren bireyler üretim faaliyetlerinden, fonksiyonel işlevlere, sorumluluklardan statüye kadar birçok alanda rol kaybı yaşayabilmektedirler. Bu durum yaşlılık evresine giren bireylerin hayatlarında radikal değişiklikler yaşamalarına neden olmaktadır.

Yaşlılık dönemi her birey için farklı anlamlar içermektedir. Yaşlılık, kişilerden bağımsız olarak değil aksine kişilerin merkezinde olduğu bir olgu olduğu için yaşlılık dönemindeki bireylerin yaşlılığı nasıl algıladıklarıyla da ilgilidir. Dolayısıyla yaşlılık döneminin olumlu veya olumsuz algılanması kişisel deneyimlerle de bağlantılıdır.

Yaşlılık dönemi için farklı algılanışlar olsa da tanımsal açıdan DSÖ “65 yaşına ve üzeri bireyleri” yaşlı olarak ele almaktadır. Birleşmiş Milletler bu yaşı 60 olarak baz almaktadır. Uluslararası literatürde DSÖ tanımı kabul gördüğü için 65 yaş yaşlılığın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Yaşlılık, 65 yaşında başladığı andan itibaren psikolojik, biyolojik, fizyolojik, sosyo-ekonomik açıdan bireyi etkilemekte ve problematik olarak büyümektedir. Yaşlanan bireyler emeklilik dönemine girilmesiyle

Üretim faaliyetlerinden, daha önce sahip oldukları rol ve statülerden dolayı kayıplar yaşıyabilmektedirler. Bu durum yaşı bireylerin dezavantajlı olmasının zeminini hazırlamakta olup bireyin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. (Karadeniz ve ztepe, 2013:78)

Yaşlılık dönemi bireyin fiziksel aktivitelerinin azaldığı, sosyal bağlarının zayıfladığı, sosyalleşmesinin zorlaştığı bir dönemdir. Bu dönemde bireyin fiziksel aktivitesini arttırılabilmek ve sosyalizasyonu doğru bir şekilde gerçekleştirebilmek için sosyal etkinliklerin yeri ve önemi büyüktür.

Yaşlılarla gerçekleştiren sosyal etkinlikler yaşlıların yaşama tutunmalarını, fiziksel aktivitelerinin düzenlemeyi, sosyalizasyon süreçlerini sağlıklı ve doğru bir şekilde yerine getirilmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda yaşlılığın getirdiği dezavantajlılık durumu giderilmeye çalışılmaktadır.

A. Yaşlılığın Tarihsel Değerlendirmesi

Yaşlılık profesyonel sosyal hizmet uygulaması için dezavantaj ve sorun olarak görülse de tarihsel sürece bakıldığında bu durumun oldukça farklı algılandığı ve sosyal yaşama da oldukça farklı yansıdığı görülmektedir. Tarihsel süreç içerisinde yaşlılık farklı toplumlar tarafından oldukça farklı şekilde anlaşılmıştır. Eski uygarlıkların genelinde yaşlılar sahip oldukları bilgi, birikim ve deneyimlerden ötürü toplum nezdinde saygın oldukları görülmüştür. Antik Yunan, Roma ve Mısır'da yaşlıların güç sahibi oldukları ve saygı gösterilmesi gereken kişiler oldukları saptanmıştır. Yerleşik hayata geçilmesiyle beraber yaşlıların tarımsal üretim faaliyetlerinde söz sahibi oldukları, toplanan tarımsal ürünlerin tüketim, depolanması gibi faaliyetlerde temel sorumlu oldukları görülmüştür. Dolayısıyla yaşlılık tarihsel süreçte olumsuz bir algılandıktan ziyade olumlu yönde karşıımıza çıkmaktadır. Bahsedilen tarihsel süreçte aile yapısının geniş aile olması nedeniyle de yaşı bireylerin aileyi bütünleştiren rolü olması ve aile içinde söz sahibi olmaları da yaşlılığın toplum nezdinde saygın konumunun olmasına neden olmuştur.

İlkel toplumlarda yaşantı bireysel değil, toplumsal olarak değerlendirilmiştir. n planda olan grubun kendisi olmuştur. Grubunun yaşamını devam ettirebilmesi için beslenmeye, avlanmaya, toprağı işlemeye ve kendisini dış tehditlerden korumaya

ihtiyacı vardır. Yaşlı bireyler üretime katılamadığı, tehlikeler karşısında savunmasız kaldığı bunlara rağmen de tükettiği için bazı ilkel toplumlarda tehdit olarak algılanıp ortadan kaldırılmışlardır. İkel topluluklarda olan güçsüz yaşlılar, güçlü olanlarla yaşamayacağı için de öldürülmüşlerdir. Özellikle yerleşik hayata geçilmeden önce göçebe olarak yaşayan insanlar yaşlıların bu tempoya ayak uyduramadıklarını gördüklerinde onları oldukları yerde bırakarak onları kaderlerine terk etmişlerdir. Kamitok uygulaması çoğu ilkel toplulukta görülen hayli yaygın bir uygulamadır. (Kayacan, 2017:22) Bu uygulamada yaşlı bireyler diri diri toprağa gömülerek, aç bırakılarak, boğularak ve dövülerek öldürülmüşlerdir. Antik çağlarda Sibiry'a da yaşayan topluluklarda yaşlılar kendi istekleriyle öldürülerek şerefli bir şekilde öldüklerine inanmışlardır. Orta Çağ Avrupası'nda olduğu gibi ilkel topluluklarda cadı kavramının yaygın olduğu, yaşlı olan bireyler cadı olarak nitelendirilerek yakılarak öldürüldükleri bilinmektedir. Eski Mo'ların yaşlı bireyleri kayıklara bindirerek şehir yaşamından sürdürdüğü, ölmeleri için buzulların içinde bıraktıkları saptanmıştır. (Zatsrow ve Ashman, 2015:353) İkel toplumlarda yaşlılara olan bakış toplumdan topluma değişiklik göstermiştir. Antik Yunan'ın ünlü filozofları yaşlıları değer verilmesi gereken, tecrübe, bilgi, birikimlerinden yararlanılması gereken bilge insanlar olarak tanımlamışlardır. (Abay, 2020)

Türk toplumunda yaşlılığa bakıldığında tarihsel süreç içerisinde Türk toplumunda yaşlı ve çocuklara karşı saygı, sevgi ve merhamet duygularının yoğunlukta olduğu görülmektedir. Türk toplumunda yaşlılar deneyimleri ve birikimleri nedeniyle danışılan, fikirleri önemsenen bireyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Eski Türk toplumlarında yaşlıların devlet toplantılarına başkanlık ettiği, toplumun genelini ilgilendiren kararlarda etkin ve aktif rol oynadıkları görülmüştür. Dede Korkut Hikâyelerinde bu durumun örneklerine rastlanmış, yaşlıların deneyim sahibi oldukları, sosyal hayattaki olaylarda karar verici oldukları görülmüştür. Bu durum Türklerin İslamiyet'i kabulüyle beraber temel İslam öğretileri ile de uyduğu için yaşlılar tarihsel süreç içerisinde Türk toplumları tarafından da saygın kişiler olarak konumlandırılmıştır. (Duvan ve Davran, 2022:1626)

Tarihsel süreçte yaşlılık, şartların ilkel ve elverişsiz olması, tehlikeli durumlarla karşılaşma ihtimallerinin fazla olması, sağlık ve hastalık konularına dair bilgilerin az olması nedeniyle her bireyin erişebildiği bir evre olmadığı için tarih öncesi

dönemlerde yaşlı oranının yüksek olmadığı genel kabul olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşlılığa dair ilk vurgu M.Ö 8. Yüzyılda Homeros tarafından yapılmıştır. Homeros'un yazdığı İlyada ve Odyseia eserinde yaşlı kahramanın olumlu tasvirinin yapılması dönemin yaşlıya olan bakışı hakkında önemli veriler vermektedir. Yaşlı kişi Homeros'un tasvirine göre toplum nezdinde saygı gören bilge kişi olarak olumlu yönde tanımlanmıştır. Her ne kadar tarih öncesi dönemde yaşlılar saygın ve önemli figürler olsalar da Sanayi Devrimi'nden önceki dönemde sağlıklı ve hasta yaşlıların terkedildiği yapılan araştırmalarla saptanmıştır. (Bölüktaş, 2019:52)

Görüldüğü üzere yaşlılık tarihsel süreçte birçok farklı tanımlama ve algılanışla karşımıza çıkmaktadır. Yaşlılık insana has bir süreç olarak değerlendirildiği için tarihsel olarak geçmişi ve algılanışı çok eskiye dayanmaktadır. Yaşlılık eski ve köklü olsa da yaşlılığın sorun olarak algılanması son 50 yıllık süreçte görünür hale gelmesi nedeniyle profesyonel çalışmalar henüz önem kazanabilmiştir.

Yaşlılığa karşı ilk profesyonel bakış Avrupa'da ortaya çıkmış, zaman içinde diğer kıtalarda yaşlılığa profesyonel şekilde yaklaşmaya ve ilgilenmeye başlamışlardır. Tarihsel süreç incelendiğinde yaşlı nüfusun giderek arttığı, bilimsel gelişmeler, insanların bilinçlenmesi, hayat standartlarının iyileşmesi ortalama yaşam beklentisinin uzamasına neden olmuştur. 1950 yılında dünya genelinde yaşlı nüfus %3,3 olarak saptanmıştır. (Güner, 2015:74) 2023 yılında dünya genelinde yaşlı nüfus %10,3 seviyesine yükselmiştir. (Demir, 2023:189) Bu durum dünya genelinde yaşlı nüfusun arttığını ve makro düzeyde profesyonel yaklaşımlarla ilgilenilmesi gerekliliği ortaya kesin olarak çıkmıştır.

1. Tarihsel Süreçte Yaşlılığın Statüsü

Sanayi Devrimi öncesinde ekonominin tarıma dayalı olmasından dolayı geniş aile modeli benimsenmiş, aileler kalabalık gruplar halinde birlikte yaşamışlardır. Bu durum yaşlının sahip olduğu statünün ailede otorite sahibi olmasının, ekonomik harcamalar ve gelir noktasında doğrudan karar verici olmasına sebep olmuştur. Sanayi Devrimi öncesinde yaşam koşullarının yetersiz, savaş, doğal afet, kalıtsal hastalıklar ve sağlık imkanlarının kısıtlılığı nedeniyle ortalama yaşam süresinin azalması nedeniyle bireyler yaşlılığa daha zor erişebilmektedirler. 16. ve 17. Yüzyılda yaşlılık fizyolojik yaşla doğrudan ölçülmemiş “bedensel olarak zayıflayan” bireyler yaşlı

olarak adlandırılmışlardır. Bu durum yaşlılığın algılanışının da zaman içerisinde değiştiğini göstermektedir. 16. ve 17. Yüzyılda yaşlılığın algılanışının olumsuz yönde ilerlemesi 19. Yüzyılın ortalarına kadar devam etmiştir. 19 yüzyıl ortalarında gelişmeye başlayan toplum ahlakı ve bilimsel bakış nedeniyle yaşlılığa bakış ve yaşlılığın ihtiyaçları anlamaya başlanmıştır. 19. yüzyılda gelişmeye başlayan modern tıp bilimi, 20. yüzyılda antibiyotiğin keşfi gibi nedenlerden ötürü dünya genelinde ortalama yaşam uzamış, böylelikle bireylerin yaşlılığa erişebilme ihtimalleri artmıştır. Nitekim tarihsel süreçte yaşlılık olumlu ve olumsuz açılardan da ele alınmış, toplumlar pragmatist açıdan yaşlılığı değerlendirip konumlandırmıştır. Bu çalışmada yaşlılığın bireyler tarafından nasıl algılandığı ve bireylere olan etkileri de gün yüzüne çıkacak olup yaşlılığa dair yaşlılar tarafından tanımlamalara da yer verilecektir. (Duvan ve Davran, 2022:1628)

2. Yaşlı ve Yaşlılık

Yaşlılık evresi 65 yaşından itibaren bireyin ölümüne kadar içinde bulunduğu evredir. Birey yaşamının son evresinde yetişkin döneminde olduğundan farklı fizyolojik ve mental süreç içerisinde yer almaktadır. Yaşlılık her insanda aynı şekillerde gözlemlenmediği gibi her insan üzerinde bıraktığı etkiler de farklıdır. Kimi insanlar yaşlanmayı hoş karşılamazken kimi insanlar da yaşlılığın getirdiklerini (deneyim, saygı, emeklilik vb.) hoş karşılamaktadırlar. Bu durum yaşlılığın yaşanış ve algılanmasının da farklı olduğunu göstermektedir. (Tooper ve Özpolat, 341:2023)

Yaşlılık döneminde en temel gözlemlenen durum fizyolojik değişimlerin oldukça keskin ve gözle görülür düzeyde olmasıdır. Yaşlılık dönemi giren bireyler fiziksel olarak yetişkin ve genç bireylerden ayrılmaktadırlar. El ve bacak titremeleri, omuzlarda çöküntü, saç ve sakallardaki beyazlıklar, saç yapısının incelmeye ve zayıflaması bazı fizyolojik değişimler meydana gelmektedir. Bireyler yetişkinlik dönemlerinde oldukça atletik ve fit bir vücut yapısına sahipken yaşlanmayla beraber deride sarkmalar ve kırışıklıklar oluşmaya başlamaktadır. Yaşlılık evresine giren bireylerin duyularının işlevselliği azalmaya başlamaktadır, dokunma, tat alma, işitme gibi duyularda azalma ve kayıplar görülmektedir. İşitme duyusu 65-79 yaş arası bireylerde yetişkin bireylere nazaran 5 kat daha az işlevseldir. Yaşlılık evresine geçilmesiyle işitme duyusunda olduğu gibi görme duyusunda da gerileme

görülmektedir. Yaşlılık dönemine girmiş olan çoğu insan gözlük ve lens kullanarak görme duyusunda meydana gelen zayıflamanın etkilerini hafifletmeye çalışmaktadır. Yaşlılıkla beraber göz kapakları gevşeyerek göz kırpmaya süreleri uzamakta, göz kapakları çökmüş bir şekilde görünmektedir. (Zatsrow ve Ashman, 2015:276)

Fizyolojik olarak yaşanan bu değişimlere ve duyu azalmalarına ek olarak kişi sosyal olarak da yaşlılık sürecinde değişim göstermektedir. Bu değişimi kişi istemese bile mevcut şartlar dolayısıyla zorunlu olarak yaşamaktadır. Kişiler yaşlılıkla beraber çalışma yaşamından çekilmek zorunda kalma, yakın çevresini kaybetme, pişmanlıklar, sosyal çevrenin giderek azalması, anlaşılma ihtiyacının derinden hissedilmesi, statü ve rollerin köklü değişimi gibi nedenlerden ötürü sosyal olarak da köklü değişim geçirmektedirler. (Gençtürk, 2020) Yaşlılığın bahsedilen değişimler yaşamaya yaşlıyı dezavantajlı konuma sürüklediği için yaşlı bireylerin profesyonel yardım almaları elzemdir. Yaşlıyı profesyonel olarak desteklemek ve hayatını idame ettirebilmesini sağlamak amacıyla yaşlıya yönelik bakım hizmetleri verilmektedir.

Yaşlılık, bireylerin fizyolojik olarak 65 yaş ve üstüne çıktığı dönem olarak DSÖ tarafından kabul edilmiştir. Bireyler yaşlılıkla beraber hayatlarında çeşitli kayıplar yaşamakta ve yaşlılığın getirdiği fiziksel, mental değişimler yaşamaktadırlar. Dönüşümlerle beraber yaşlı birey, gençlik döneminde olduğu ruh halinden ve fiziksel görüntüden uzaklaşmaya başlamaktadır. Yaşlı bireyler yaşadıkları değişim ve dönüşümlerle beraber yaşlılık evresini farklı anlamlandırabilmektedirler. Bireyler yaşlanma sürecine girmeye başladıkları andan itibaren fizyolojik olarak çeşitli düşüşler meydana gelmektedir. Yaşlı bireylerin; göz, kalp, damar yolu, sindirim sistemi, boşaltım sistemi organlarında sorunlar gözlemlenebilmesi son derece normal bir durumdur. (Yerli, 2017:1279)

Yaşlılık durumu sadece fizyolojik olarak açıklanabilen bir durum değildir. Bireyler yaşlılığı farklı biçimlerde algılayabilmektedir. Yaşlılık tanımının kültürden kültüre değişmesi hatta kişiden kişiye değişmesi buna örnektir. Yaşlılığın sosyal olarak tanımına göre, kendisini yaşlı hisseden bireyler yaşlıdır. (Kaptan, 2013:5) Anlaşılacağı üzere yaşlılık sadece fizyolojik süreçlerden meydana gelen bir durum değildir. Aynı zamanda bireylerin algılama süzgeçleri ve süreçleriyle de alakalıdır.

Bireyler kendilerini yaşlı olarak tanımladıklarında veya fizyolojik olarak 65 yaş ve üstü olduklarında bakım ihtiyaçları ve sosyal ihtiyaçları diğer bireylerden farklılaşmaya başlar. Yaşlı bireylerin hayatında ve sosyal yaşantısında meydana gelen bu farklılaşma kişiyi mental ve fizyolojik açıdan olumsuz etkileyebilmektedir. Yaşlılığın getirebileceği tüm olumsuz etkilerden arınmak, yaşlı için yaşamı daha yaşanabilir kılmak, iyilik halini ve refah düzeyini arttırmak yaşlılığın sosyal hizmet mesleğinin alanı olarak görülmesiyle mümkün olmaktadır. Çünkü sosyal hizmet uzmanları yaşlıların sosyal hayata katılmasını, yaşlılığın ölüme yakın süreçlerinde hayattan daha fazla doyum ve zevk almasını sağlayan çeşitli hizmetlerde bulunmaktadır. (Kaptan, 2013:5) Yaşlılık dönemi bireylerin yaşadıkları değişim ve sosyal yaşantının daralması nedeniyle çeşitli sosyal sorunlar meydana gelebildiği bir dönemdir. Yaşlılık döneminde bireyler; sosyal yalnızlık, dışlanma, etiketlenme, fizyolojik ve mental rahatsızlıklar gibi farklı pek çok sorunla mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Yaşlıların çeşitli sorunlarla mücadele ettikleri bu dönemde psiko-sosyal olarak desteklenmeleri ihtiyacı doğmuştur. Sosyal hizmet ve yaşlılık bağlamı da bu açıdan değerlendirilmeli ve incelenmelidir.

Yaşlılar tarih boyunca her kültür için saygıdeğer veya değerli bir grup olmamışlardır. Çok eski zamanlarda bazı kabile ve topluluklar yaşlılarını yalnızlığa terk etmişlerdir. Hatta öyle ki bazı kabilelerde yaşlıların ölmeleri için yerleşim yerlerinden uzak ölümü beklemeleri için kulübeler yapmışlardır. Avcılık- toplayıcılık dönemlerinde yaşlı bireyler hareket etme işlevleri kısıtlandığı, grubun genelini yavaşlattığı için de toplum tarafından istenmeyen grup olarak karşımıza çıkmaktadır. (Zatsrow ve Ashman, 2015:353)

Zaman ilerledikçe yaşlıların terkedilme durumu da değişime uğramıştır. Yaşlı bireyler günümüzde emeklilik yoluyla üretim faaliyetlerinden el çektirilmiştir. Yaşlıların antik dönemlerde ölüm kulübelerine terkedilmesi günümüzde yerini bakımevlerine ve huzurevlerine bırakmıştır. Özellikle yalnız yaşayan yaşlı bireyler toplum tarafından izole olmak zorunda bırakılmış hissetmeleri bu açıdan önemli ve dikkat edilmesi gereken bir noktadır. (Zatsrow ve Ashman, 2015:354)

Geçmişten günümüze teknolojinin gelişmesi ve sağlık alanında yaşanan gelişmelerin etkisiyle yaşlı nüfus dünyamızda her geçen gün artmaktadır. Yaşlılığın hızlı şekilde artması yaşlılığın sosyolojik olarak incelenmesini de zorunlu kılmıştır.

Sosyal hizmet, sosyoloji ve tıp bilimlerinin yaklaşımlarıyla gelişen ve değişen Geriatrik anlayış günümüzdeki halini almıştır.

3. Modern Toplumlarda Yaşlılık

Geçmiş dönemlerde insan yaşamını tehdit eden açlık, savaş ve hastalıklardan insanların yaşlanmasının önüne geçmektedir. Bu üç unsur ortadan kalktığında insanların çoğaldığını, yaşlı nüfusun arttığını gözlemlemek mümkündür. Dünya'nın varlığından itibaren geçen her dönemde nüfus artış trendine girmiştir. Nüfusun zamanla artması, yaşanan teknolojik gelişmeler, yerleşik hayata geçiş gibi nedenlerden ötürü insanlar rahat üreme ortamları bulabilmişlerdir. Bu sebeple dünya nüfusu her geçen gün artmaya devam etmiş nitekim 2023 yılında dünya nüfusunun 8 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir. (Sevinç ve Aktuğ, 2023:15) Dolayısıyla bu doğrultuda yaşlı nüfusun da artacağı bir gerçektir.

Dünya nüfusu özellikle 19. yüzyıldan sonra hızla artmaya başlamıştır. Sağlık alanında yaşanan gelişmeler, ilaçların bulunması, yaşam koşullarının iyileşmesi ve bireylerin bilinçlenmesi gibi nedenlerden ötürü insanlar üremek için gereken konfor alanını bulabilmişlerdir. Doğum oranlarının artmasına bağlı olarak yaşlı nüfusun artışı, 20 yüzyılın sonlarında doruk noktasına ulaşmış ve bu tarihten itibaren düzenli olarak artmaya devam etmiştir. Birleşmiş Milletler verilerine göre 2015 yılında 60 yaşının üstünde olan kişi sayısı 901 milyon, 2030 yılında ise bu sayının 1,4 milyar, 2050 yılında da 2 milyar olacağı tahmin edilmektedir. (Kayacan, 2017:18)

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde nüfusun yönü yaşlılık yönündedir ve yaşlı nüfus bu ülkelerde her geçen gün artmaktadır. Yaşlılık her ne kadar bireysel bir sorun olarak görülse de sanayi toplumlarında üretim faaliyetlerinden çekilen ve bakım ihtiyacı olan yaşlı bireyler toplumsal bir sorun olarak dezavantajlı konumda yer almaktadırlar.

Yaşanan gelişmeler ışığında artan yaşlı nüfus, değişen ve gelişen koşullar neticesinde yaşlılığın algılanışı da değişmeye ve evrilmeye başlamıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından 65 yaş üstü bireylerin yaşlı olarak kabul edilmeleri vurgusu günümüzde değişmiş, 60-80 yaş arası orta yaş kabul edilirken 80 yaş ve üzeri bireyler yaşlı olarak kabul edilmektedirler. Bu durum modern toplumlarda yaşanan değişimlerin yaşlılığın algılanışı üstünde de etkilediği olduğunu göstermektedir.

Yaşlı nüfusun fazlalığı tarih öncesi dönemlerde bir erdem ve saygı duyulması gereken bir olay olmasına rağmen modern topluma geçişte bu algılanışın farklılaştığı ve değiştiği görülmüştür. Modern toplumlarda yaşlıların üretim faaliyetlerinden çekilmesiyle beraber toplum üzerinde bir yük olarak görülmeye başlamıştır. Modern toplumlarda ilişki azaltımı kuramı perspektifinden bakıldığında yaşlıların giderek toplum yaşamından uzaklaştığı, yalnızlaştığı, üretim faaliyetlerinden çekilmeye başladığı ve salt tüketici konuma doğru sürüklendikleri görülmektedir. Bu durum toplumun geneli için bir olumsuzluğu ifade eder. Yaşlı bireyler üretim faaliyetlerinden çekildiği için ülkelerin ekonomisine katkı verememektedirler. Bu nedenle yaşlılık toplumun geneli tarafından olumsuz ve istenmeyen bir durum olarak görülmektedir. (Çataloğlu, 2018:28).

Toplum tarafından yaşlı bireyler huzurevlerinde, bakımevlerinde yaşayan sosyal hayattan çekilmiş bireyleri ifade eder yargısı toplumun yaşlılara olan bakışını özetler niteliktedir. Bu sebeple yaşlılar modern toplumlarda dezavantajlı bireyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Yaşlanmayla beraber artan kardiyovasküler sorunlar, iskelet sisteminde meydana gelen değişim ve ağrılar, mental düzeyde görülebilen bozulma, ekonomik gelirin kısıtlanması, sosyal yaşamın eskisine nazaran daha minimalist bir yapıya evrilir. Census Bureau tarafından 2010 yılında yapılan bir araştırmaya göre yaklaşık her 10 yaşlıdan biri yoksulluk içinde yaşantısına devam etmektedir. Bu gibi durumlar yaşlıların dezavantajlı konumda olmalarına neden olmaktadır. (Zatsrow ve Ashman, 2015:355)

Yaşlılık modern toplumlarda küresel bir sorun ayağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanayi devrimi ile küreselleşen dünya ve düzen modern toplumlarda yaşlılığı da şekillendirmiş ve değiştirmiştir. Sanayi Devrimi'nden önceki dönemde yaşlılar ailenin reisi, sözü dinlenen ve otorite sahipleri olarak görülmüşlerdir. Bu bireylerin bakım ihtiyaçları aile içerisinde bakımları sağlanarak karşılanmıştır. Sanayi Devrimiyle birlikte kırdan kente göçlerin artması geniş aile yapısının değişmesine, çekirdek aileye modelinin yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Bu durum yaşlının aile yaşantısındaki yerini, bakım modelini tamamen değiştirmiştir. Yaşlı bireyler yalnızlaşarak onlara bakım veren aile bireyleri uzaklaşmışlardır. Bu durum modern toplumlarda yaşlılığın yaşadığı dönüşüme örnek olarak gösterilebilir. (Altunay ve Özkul 2022:1020)

4. İnsan Yaşamı İçerisinde Yaşlılığın Bilişsel ve Davranışsal Konumu

Yaşlılık dönemi bireylerde fiziksel ve psikolojik değişimlerin görüldüğü, doğumdan itibaren bebeklik, çocukluk, gençlik ve yetişkinlik diye devam eden yaşam döngüsünün son evresidir. Yaşlılık dönemi, hastalıkları, genetik değişimleri, fiziksel ve sosyal işlevi değiştiren karmaşık bir süreçtir. Yaşlılık dönemiyle birlikte vücudun işlevlerinde birtakım bozulmalar meydana gelmektedir. Meydana gelen bozulmalar sonucunda bireylerin aktivitelerinde azalmalar görülmektedir.

Artan yaş fizyolojik yetersizlikler ve kayıplar için en büyük risktir. Yaşlılığın fizyolojik kısmına bakıldığında bireyin yapısında ve fonksiyonlarında meydana gelen değişimlere rastlamak mümkündür. Bireyin belleğinde kayıplar görülmesi, deride sarkma ve tahriş, hücre kayıpları, saç ve diş dökülmesi, sırt ve boyun ağrıları gibi fizyolojik değişimlere oldukça sık rastlanmaktadır. (Soyuer, 2008) Yaşlılarda meydana gelen bu değişimler yaşlı bireylerin hastalıklara ve virüslere karşı daha dirençsiz olmasını, ilerleyen düzeyde de ölümüne kadar götürebilecek seviyede büyüebilmektedir. DSÖ sınıflandırmasına göre yaşlı bireylerin özellikle düşük gelirli ülkelerde karşılaştıkları en büyük problem duyuşal işlevde meydana gelen kayıplardır. Gelişmiş ülkelerde ise en temel görünen problem Demans rahatsızlığıdır. Yüksek gelirli ülkelerde yaşlı nüfusun daha fazla olması, ortalama yaşam süresinin de uzun olması nedenlerinden ötürü kişilerin Demans olma ihtimalleri gelişmemiş ülkelere göre daha fazladır. (Tekin ve Kara, 2018:221)

Yaşlılığın davranışsal boyutunu incelediğimizde yaşlı bireylerin sosyal olarak yalnızlaştıkları, toplum içindeki konum, statü ve rollerinde değişimler meydana geldiği açıktır. Yaşlı bireyler yaşlanmanın da etkisiyle toplum içindeki rollerinden bazıları bırakır, değiştirir veya yitirirler. Yaşlılar özellikle modern toplumlarda oldukça hissedilir olan bu değişimler karşısında çeşitli davranış kalıpları geliştirebilmektedirler. Bu durumun irdelenmesi için yaşamdan geri çekilme veya kopma teorisi üstünde durmak gereklidir. Yaşamdan geri çekilme teorisi sosyolojiden alınmış bir teoridir. 1961 yılında Elanie Cumming, William E. Henry tarafından geliştirilmiştir. Geri çekilme teorisine göre; yaşlılar zaman içinde sosyal ilişkilerini sürdürmekte zorlandığı için “sosyal yaşamdan” geri çekilmeye başlamaktadırlar. (Alptekin, 2011:9) Kurama göre yaşlılardan yaşamdan kendi istekleri doğrultusunda zaman içinde geri çekilmeye ve arka plana geçmeye başlamaktadırlar. Yaşlı bireyin

bu evrede sosyal sistemlerde olan ilişkilerinde ciddi azalmalar görülmektedir. Bu durumun sonucunda da yaşlı bireyler yeni davranış kalıpları geliştirerek oluşan bu yeni durum karşısında uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Yaşlılık fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak bir geri çekilme sürecini ifade eder. Yaşlı bireyler içlerine kapanmaya, fiziksel aktiviteleri azalmaya başlamaktadır. Bu teoriye göre yaşlı fazla ömrünün kalmadığını düşünerek kendisini yaşamdan yavaş yavaş soyutlamaya başlar. Yaşlının düşünüş dünyası bu durumu yaşlının yararına adlandırdığı için yaşlı bu durumu kendi isteğiyle bilerek tercih etmektedir. Bu teoride yaşlı kendi hayatını yardımsız bir şekilde devam ettirebiliyorsa bir sorun oluşturmamaktadır. (Üçok, 2018:452)

Yaşlı birey bakıma muhtaç duruma düşmüşse, günlük aktivitelerinde ve temel yaşam becerilerinde bir veya birden fazla durumda desteğe ihtiyaç duyduğunda yaşlılar olumsuz yönde etkilenmektedirler. Yaşlının olumsuz yönde etkilenmemesi ve yaşlılık süresince desteklenmesi, dezavantajlı olan konumlarının etkilerini ortadan kaldırmak veya bu etkiyi en az düzeye indirmek amacıyla sosyal hizmetlerden ve sosyal politikalarından yararlanılmaktadır.

5. Yaşlılara Yönelik Gerçekleştirilen Sosyal Hizmetler

Yaşlılara yönelik sosyal hizmetler, yaşlı yetişkinlerin kendi evlerinde ve toplumlarında kalmalarını sağlarken çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış programlardır. Bu hizmetler, özellikle kırılğan, kronik hastalığı olan veya sosyal olarak izole edilmiş yaşlıların refahının sağlanmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu hizmetler geniş bir destek yelpazesini kapsamaktadır. Tıbbi bakım, hemşirelik, fizik tedavi ve sağlık takibi, sağlanan sağlıkla ilgili hizmetlerden bazılarıdır. Kişisel bakım hizmetleri banyo yapma, giyinme ve yemek hazırlama gibi günlük yaşam aktivitelerinde yardımcı içerebilir. Daha da önemlisi, toplum temelli hizmetler genellikle gerekli sosyal desteği sunar. Sosyal izolasyonu azaltmayı ve ruh sağlığını desteklemeyi amaçlayan refakat hizmetleri, grup aktiviteleri, eğitim programları ve gönüllü fırsatları bu kapsamda sayılabilir (Lotfi, 2020:1411).

Ulaşım hizmetleri bir diğer kritik bileşendir. Bu hizmetler tıbbi randevulara, alışverişe, sosyal faaliyetlere ve daha fazlasına erişimi kolaylaştırır. Ayrıca beslenme hizmetleri genellikle toplum temelli hizmetlerin bir parçasını oluşturur. Bunlar

arasında eve teslim yemekler, toplu yemek programları ve beslenme danışmanlığı yer alabilir. Bir diğer kilit hizmet ise ihtiyaçların değerlendirilmesi, bakım planlarının geliştirilmesi, hizmetlerin koordine edilmesi ve bakımın sağlanmasının izlenmesini içeren vaka yönetimidir. Kanıtlar, toplum temelli hizmetlerin yaşlıların yaşam kalitesini artırmada etkili olduğunu göstermektedir. Bu hizmetler daha iyi sağlık sonuçlarına, hastaneye yatışların ve kurumlara yerleştirilmelerin azalmasına, ruh sağlığının iyileşmesine ve daha yüksek memnuniyet ve refah düzeylerine katkıda bulunmaktadır. Daha da önemlisi bu hizmetler uygun maliyetlidir. Kurumsal bakımdan daha ucuzdurlar ve önleme ve zamanında müdahaleye odaklanmaları nedeniyle genellikle sağlık hizmeti maliyetlerinde tasarruf sağlarlar.

Bununla birlikte toplum temelli hizmetlerin potansiyeli henüz tam olarak gerçekleşmemiştir. Birçok yaşlı, farkındalık eksikliği, yüksek maliyetler, sınırlı bulunabilirlik ve damgalanma gibi çeşitli engeller nedeniyle bu hizmetlere erişememektedir. Bu nedenle, çabalar bu engelleri ele almaya ve toplum temelli hizmetlere erişimi genişletmeye odaklanmalıdır. Bu hizmetlerin yeterli şekilde finanse edilmesi ve düzenlenmesi için politika müdahaleleri gerekmektedir. Kamuoyu bilinçlendirme kampanyaları, yaşlıların ve ailelerinin mevcut hizmetler hakkında eğitilmesine yardımcı olabilir. Hizmet sağlayıcılar için eğitim ve destek, yüksek kaliteli hizmetlerin sunulmasını sağlayabilir. (Şeker ve Kurt, 2018:18)

6. Yaşlıların Sosyal Hizmetlere Erişimindeki Engeller

Sosyal hizmetlere erişim, yaşlı bireylerin refahı için çok önemlidir. Onların bağımsızlıklarını korumalarını, toplumlarına katılmalarını ve iyi bir yaşam kalitesine sahip olmalarını sağlar. Bu hizmetlerin önemine rağmen, birçok yaşlı bu hizmetlere erişimde önemli engellerle karşılaşmaktadır. Bu engellerden bazıları şu şekilde sıralanabilir. (Tekindal vd., 2020:4)

Farkındalık: Yaşlıların sosyal hizmetlerden yararlanmasının önündeki önemli bir engel, mevcut hizmetler ve bunlara nasıl erişileceği konusunda farkındalık eksikliğidir. Bunun nedeni yetersiz bilgi dağıtımı, gezinmesi zor karmaşık sistemler veya yaşlıların bilgi aramasını ve anlamasını zorlaştıran bilişsel bozukluklar olabilir.

Ekonomiklik: Yaşlılar mevcut hizmetlerden haberdar olsalar bile, bunları karşılayamayabilirler. Birçok yaşlı sabit gelire yaşamaktadır ve evde bakım, yemek

dağıtımını veya ulaşım gibi hizmetler için ödeme yapacak mali kaynaklara sahip olmayabilir. Ayrıca, sigorta tüm hizmetleri kapsamayabilir ve bu da mali yükü artırır.

Ulaşılabilirlik: Bazı bölgelerde, özellikle kırsal veya yetersiz hizmet alan topluluklarda, yaşlı nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli hizmet mevcut olmayabilir. Bunun nedeni finansman eksikliği, yetersiz sayıda eğitimli profesyonel veya diğer kaynak kısıtlamaları olabilir.

Erişilebilirlik: Hizmetler mevcut olsa bile, tüm yaşlılar için erişilebilir olmayabilir. Ulaşım eksikliği veya hareketlilik sorunları gibi fiziksel engeller, yaşlıların hizmetlere erişimini engelleyebilir. Ayrıca, tesisler engelli yaşlıların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde donatılmamışsa, hizmetler engelli yaşlılar için erişilebilir olmayabilir.

Kabul edilebilirlik: Hizmetlerden yararlanılabilmesi için, bu hizmetlerin hizmet vermeyi amaçladıkları yaşlılar tarafından kabul edilebilir olması gerekir. Bu, yaşlıların kültürel inançlarına ve uygulamalarına saygı göstermeyi, hizmetlerin saygılı ve onurlu bir şekilde sunulmasını sağlamayı ve hizmetlerle ilgili korkuları veya yanlış anlamaları ele almayı içerir. Özellikle ruh sağlığı ve engellilik hizmetleriyle ilgili damgalama da kabul edilebilirliğin önünde bir engel olabilir.

Adaptasyon: Hizmetlerin yaşlı bireylerin özel ihtiyaçlarına ve yeteneklerine göre uyarlanması gerekir. Bu, yaşlanmayla ilişkili bilişsel ve fiziksel değişikliklerin yanı sıra kronik hastalıkları veya engelleri olan yaşlıların benzersiz ihtiyaçlarının dikkate alınmasını da içerir.

Bu engellerin ele alınması tüm yaşlıların ihtiyaç duydukları sosyal hizmetlere erişebilmelerini sağlamak için çok önemlidir. Bu, sadece sosyal hizmet sektörünü değil, aynı zamanda politika yapıcıları, sağlık hizmeti sağlayıcılarını, toplum kuruluşlarını ve yaşlıların kendilerini de içeren çok yönlü bir yaklaşım gerektirir. Sosyal hizmetler konusunda farkındalığın artırılması, kamuoyu bilinçlendirme kampanyalarını, topluma erişimi ve sağlık hizmeti sağlayıcılarıyla iş birliğini içerebilir. Sistemlerin basitleştirilmesi ve bu sistemlerde gezinme konusunda yardım sağlanması da farkındalığın artırılmasına yardımcı olabilir. Erişilebilirliğin artırılması özellikle yetersiz hizmet alan bölgelerde sosyal hizmet altyapısına yatırım yapılmasını gerektirir. Bu, yaşlı bakımı alanında çalışmak üzere daha fazla profesyonelin

eğitilmesini ve işe alınmasını içerebilir. Erişilebilirlik, ulaşım hizmetleri sağlanarak, tesisler erişilebilirliğe uygun hale getirilerek ve ev tabanlı ya da mobil hizmetler sunularak geliştirilebilir. Teknoloji de bir rol oynayabilir; tele-sağlık ve çevrimiçi hizmetler yaşlıların hizmetlere erişmesi için yeni yollar sunar. Kabul edilebilirliğin artırılması hizmet sağlayıcılar için kültürel duyarlılık eğitimini, damgalanmayı azaltmak için toplum eğitimini ve yaşlıların hizmetlerin tasarımına ve sunumuna aktif katılımını içerir (Yerli, 2017:1279).

Son olarak hizmetlerin yaşlıların ihtiyaçlarına göre uyarlanmasını sağlamak, hizmet sağlayıcıların yaşlanma süreci ve ilgili sağlık sorunları hakkında sürekli eğitim almasının yanı sıra, yaşlıların ihtiyaçlarını karşılamaya devam etmelerini sağlamak için hizmetlerin düzenli olarak değerlendirilmesini ve değiştirilmesini içerebilir.

B. Yaşlı Bakım Hizmetleri

Yaşlı bakım hizmetleri yaşlıyı destekleyerek hayatını idame ettirebilmesine yardımcı olmakta aynı zamanda da yaşlının iyilik halini yükseltmeye yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bakım hizmetlerinden faydalanan bireylerin tamamı olmasa bile büyük bir kısmı günlük yaşamını devam ettirebilmek için bir dış desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu destek duyma hali uzun süre boyunca devam eden bireyler uzun süreli yaşlı bakım hizmetinin konusunu oluşturmaktadırlar. Bakım hizmetlerinde; sağlığın korunması ve takibi, psikolojik destek ve takip, barınmanın sağlanması, yeterli beslenmenin sağlanması gibi unsurlar gözetilmektedir. Kişi belirtilen hizmetleri doğrudan devlet eliyle aldığı gibi dolaylı yoldan desteklenerek de alabilmektedir. Evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesi ve evde bakım hizmetleri devlet tarafından dolaylı desteklenen bakım mekanizmasıdır.

Evde bakım hizmetinden faydalanan yaşlı, yaşamını ailesinin veya kendisine bakım veren kişinin yanında sürdürmeye devam etmektedir. Sağlık görevlileri tarafından takibi yapılan sağlık durumunun her türlü psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıkla mücadele etmek amaçlanmaktadır. Evde bakım hizmetlerinin amacı yaşlının mümkün olduğunca geç sürede kurum bakımına ihtiyaç duymasını sağlamaktır.

Yaşlı bakım merkezi aracılığı ile verilen kurumda bakım hizmeti Türkiye’de 371 adet yaşlı bakım merkezi aracılığıyla sağlanmaktadır. (Gençtürk, 2021:226) Huzurevleri yaşlının sosyal, psikolojik ve fizyolojik olarak desteklendiği, boş zamanlarını çeşitli sosyal faaliyetlerle değerlendirdiği bakım merkezleridir. Türkiye’de 55 yaş üzeri yaşlılara yönelik özel huzurevleri 28254 sayılı resmî gazetede yayımlanan yönetmelik doğrultusunda hizmet vermektedirler.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün verilerine göre 2015 yılında 200 milyon yaşlının bakım ihtiyacı bulunmaktadır. (ILO, 2018) Bu durum yaşlıların bakım ihtiyacının zaman içinde artacağına, önümüzdeki 10 yıl içerisinde 300 milyon kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Yaşlı nüfusun artması bakım ihtiyacını da doğrudan arttıracığından ötürü yaşlı bakımı ve yaşlıya yönelik sosyal hizmet uygulamaları önem kazanmaktadır. (Gençtürk 2021:15)

1. Aile İçinde Yaşlı Bakım Hizmetleri

Yaşlı bakımı genellikle aile üyelerinin aktif katılımını içerir, çünkü genellikle yaşlılar için birincil destek ağını oluştururlar. Sosyal hizmet uzmanları, yaşlı aile üyelerine bakmanın zorluklarını aşarken ailelere yardımcı olma konusunda önemli bir role sahiptir. Uygulamaları, bilgi ve kaynak sağlamaktan aile çatışmalarında arabuluculuk yapmaya ve yaşlıları savunmaya kadar bir dizi işlevi kapsar. Yaşlı bakımı bağlamında ailelerle çalışırken, sosyal hizmet uzmanları işe yaşlı yetişkinin ihtiyaçlarının ve kaynaklarının kapsamlı bir değerlendirmesiyle başlar. Bu değerlendirme, sağlık sorunlarının, işlevsel yeteneklerin, sosyal desteğin, mali kaynakların ve istismar veya ihmal belirtileri gibi potansiyel risk faktörlerinin belirlenmesine yardımcı olabilir. Bu değerlendirmenin ardından, sosyal hizmet uzmanları ailelere bir bakım planı geliştirmelerinde rehberlik edebilir. Mevcut hizmetler ve kaynaklar hakkında bilgi verebilir, bakımın koordine edilmesine yardımcı olabilir ve aileler barınma, tıbbi tedaviler, yaşam sonu bakımı ve daha fazlası hakkında zor kararlar verirken destek sunabilirler. Bununla birlikte yaşlı bir aile üyesine bakmak stresli olabilir ve fiziksel, duygusal ve mali zorlanmalara yol açabilir. Bu durum özellikle kronik hastalık veya bunama durumlarında daha da belirginleşebilir. Sosyal hizmet uzmanları, bakıcılara duygusal destek, danışmanlık ve stres yönetimi stratejileri sağlamada kritik bir rol oynar. Ayrıca bakıcı stresini hafifletmek için onları

destek gruplarına, geçici bakım hizmetlerine veya diğer kaynaklara yönlendirebilirler (Cengiz, 2018:25).

Bazen aile üyeleri yaşlı sevdiklerinin bakımı konusunda anlaşmazlık yaşayabilir. Sosyal hizmet uzmanları bu durumlarda arabulucu olarak hareket edebilir, ailelerin etkili bir şekilde iletişim kurmasına, çatışmaları çözmesine ve uzlaşmaya varmasına yardımcı olabilir. Savunucular olarak sosyal hizmet uzmanları, yaşlıların haklarının ve refahının korunmasını sağlamak için de çaba gösterirler. Yasal ve mali planlama, yaşayan vasiyetler ve vekaletname dahil olmak üzere ileri bakım planlaması hakkında tartışmaları kolaylaştırabilirler. Ayrıca sosyal hizmet uzmanları karmaşık sağlık ve sosyal hizmet sistemlerinde gezinme konusunda ailelere yardımcı olabilirler. Ailelerin tıbbi bilgileri anlamalarına, sağlık uzmanlarıyla iletişim kurmalarına ve evde bakım, yemek dağıtım, ulaşım ve mali yardım gibi hizmetlere erişmelerine yardımcı olabilirler. Yaşlı bakımında sosyal hizmet uygulamasının önemli bir yönü, yaşlı yetişkinlerin özerkliğine ve onuruna saygı duymaktır. Yaşlı bakımında aile katılımı önemli olsa da kararlar yaşlı bireylerin tercihlerine ve çıkarlarına odaklanmalıdır. Sosyal hizmet uzmanları, tüm karar alma süreçlerinde yaşlı yetişkinlerin seslerinin duyulmasını ve haklarına saygı gösterilmesini sağlamalıdır (Lotfi, 2020:1411).

Kültürel duyarlılık ailelerle sosyal hizmet uygulamasında dikkate alınması gereken bir diğer önemli husustur. Sosyal hizmet uzmanları yaşlanma, sağlık ve aile rolleriyle ilgili farklı kültürel inanç ve uygulamalara saygı göstermeli ve kültürel olarak uygun hizmetler sunmaya çalışmalıdır. Yaşlı bakımının aile bağlamında sosyal hizmet uygulaması çok yönlüdür; değerlendirme, bakım planlaması, bakıcı desteği, arabuluculuk, savunuculuk ve sistemlerde gezinmeyi içerir. İletişim, müzakere, sorun çözme ve krize müdahale becerilerinin yanı sıra empati, sabır ve kültürel duyarlılık gerektirir. Aileleri bakım verme rollerinde destekleyerek, yaşlı yetişkinlerin refahını ve haklarını teşvik ederek ve aileler içinde iletişimi ve anlayışı geliştirerek, sosyal hizmet uzmanları daha etkili, şefkatli ve saygılı yaşlı bakıma katkıda bulunabilirler. Artan yaşam beklentisi ve yaşlılıkta kronik hastalıkların yaygınlığı gibi demografik eğilimler karşısında sosyal hizmet uzmanlarının rolünün önemi artacak ve yaşlı bakımının aile bağlamındaki uygulamalarını sosyal hizmette giderek daha kritik bir alan haline getirecektir (Yerli, 2017:1281).

2. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Gerçekleştirilen Bakım Hizmetleri

Yaşlılara yönelik hizmetler sosyal yardım uygulamaları ve sosyal hizmet uygulamaları olarak iki grup altında incelenmektedir. Yatılı bakım hizmetleri, evde bakım hizmetleri, kurum bakımı, gündüz bakım merkezleri, ücretsiz/indirimli seyahat hizmetleri ve 2022 sayılı kanun kapsamında yaşlı aylığı hizmetleri verilmektedir. (Bilgin, 2021:969)

Kurumsal bakım, gelir güvencesi ve nakdi yardımlar öncelikli olarak sağlanmaktadır. Kurumsal hizmetler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, yerel yönetimler, kaymakamlık ve özel sektör aracılığıyla verilmektedir. (Gençtürk, 2020:220)

Türkiye’de kurum bakımı kadar aile yanında destek modeli de önemli yardım kollarından bir tanesidir. Aile yanında desteklenerek hizmet sunulan yaşlılar kurum bakımına mümkün oldukça geç katıldıkları için devletlerin ekonomisine etkileri de o denli az olmaktadır. Bu sebeptir ki aile yanında destek hizmetleri ülkeler açısından önemli bir hizmet koludur. Bu hizmet kolunda aile bireyleri yaşlıya doğrudan destek olmaktadır. Özellikle kadınların geleneksel yaşlı bakım metodolojisinde, evde bakımda rolü büyüktür. Gelişmiş ülkelerde kadınların iş yaşamında daha aktif olması, geleneksel aile yapısının giderek çekirdek aile yapısına dönüşmesi, yaşlıların aile içinde bakım almasını zorlaştırmıştır. Bu durum yaşlının kurum bakımına alınmasına, dolayısıyla devlet üzerindeki ekonomik yükün de artmasına neden olmuştur. (Oğlak, 2017)

Emekli aylığı ve dul-yetim maaşları Yaşlılık sigortası kapsamında yaşlı bireylerin yaşadıkları ekonomik kayıpların telafi edilmesi, yaşlı bireylerin asgari düzeyde yaşam standartlarını desteklemek amacıyla oluşturulan sosyal yardım uygulamasıdır.

Yaşlı aylığı sigortalı bireylere tanınan bir haktır. Yaşlı bireyler gerekli çalışma süresi ve yaş koşullarını yerine getirdikleri takdirde yaşlı aylığı almak için e-devlet üzerinden başvuruda bulunabilmektedirler. 2023 yılı için belirlenen yaşlı aylığı Temmuz ayından geçerli olmak üzere 2348,30 TL olarak güncellenmiştir. (Muyan, 2023:1439)

Emekli aylığı uygulaması yaşlıların hayatlarını idame ettirebilmek için gerekli olan ekonomik kazancı temin etmelerine, ekonomik yoksunluk yaşamadan hayatlarını devam ettirebilmelerini sağlamaktadır. Emeklilik şartları zaman içerisinde değişerek günümüzdeki halini almıştır.

1999 yılında emekli aylığı almak için gereken yaş kadınlar 38 erkeklerde 43 iken 1999 yılında şartlar kademeli olarak değiştirilmiş ve 65 yaşına çıkarılmıştır. 65 yaşında emekli aylığı almaya hak kazanan bireyler yaşlılık döneminin başlangıcından itibaren ekonomik olarak desteklenmeye çalışılmaktadır.

Türkiye’de yaşlıların 2/3’ünden fazlası emekli, dul ve yetim aylığı almaktadır. (Gençtürk, 2020:220)

Engelli Evde Bakım Aylığı 5378 sayılı kanunla engelliler hakkında bakımı ihtiyacı olan engelli bireylere, resmi veya özel bakım merkezinde bakım hizmeti verilmekte veya sosyal yardım uygulamalarından faydalanmaktadır. Engelli bireyler aileleri ile evde bakım hizmetinden faydalandıklarında bakım veren aile üyesine bir Asgari ücret, kurum bakımından yararlandığı kuruma iki Asgari ücret ödeme yapılmaktadır. 2021 yılında engelli evde bakım aylığının toplam maliyeti 10 milyon 639 bin türk lirası olmuştur. (Kök, 2023:51)

Vatandaşların engelli aylığı alabilmesi kurulca onaylanmış en az %50 engel durumunu ispat eder raporun bulunması gerekmektedir. %50 ve üstü engel durumuna sahip olmayan bireyler ve bakım veren kişiler söz konusu aylıktan faydalanamazlar. Ayrıca engelli bireylerin evde bakıma muhtaç olduğunun kurul tarafından tespit edilmesi gerekmektedir. Engelli bireyin yaşadığı hanenin gelirinin Asgari ücretin 2/3’ünün altında olması gerekmektedir. (Gençtürk, 2020:222)

Dul aylığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fon Kurulu kararıyla eşi vefat eden kadınlara nakdi sosyal yardım uygulamaları yapılmaktadır. Dul aylığı alabilmek için kişinin doğrudan müracaat etmesi gerekmektedir. Kişi ikamet ettiği kaymakamlığa giderek Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’na doğrudan başvurmalıdır. Kaymakamlıklara bağlı olan SYDV tarafından başvurular değerlendirilerek ilgili meslek elemanları tarafından sosyal inceleme görüşmesi yapılmaktadır. Kişinin verdiği bilgiler sistemden teyit edilerek uygunluk değerlendirilmesi yapılmaktadır. Neticede aylık almaya uygun görülen vatandaşlar dul

aylığı alabilmektedirler. Dul aylığı alabilmek için dul aylığı almaya başvuran kişinin yaşadığı hanede sigortalı kimse bulunmamalıdır. Aksi takdirde dul aylığı bağlanmamaktadır. (Gençtürk, 2020:222)

Ücretsiz/ İndirimli Seyahat Desteği 2014 tarihinde yayımlanan “Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği” yaşlıların ücretsiz veya indirimli seyahat edebilmelerinin önünü açmıştır. Böylelikle yaşlılar toplu taşıma araçlarına tamamen ücretsiz veya indirimli binebilmektedirler. Türk vatandaşı olan ve 65 yaşını doldurmuş vatandaşlar şehir içi tamamen ücretsiz şehirlerarası %50 indirimli olarak seyahat desteğinden yararlanmaktadırlar. Bu uygulamayla beraber yaşlıların sosyal hayattan izole olmalarının önüne geçilmeye çalışılmıştır. (Gençtürk, 2020:223)

YADES, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile büyükşehir belediyelerinin iş birliği yapması sonucunda 2016 yılında hayata geçirilmiştir. Büyükşehir belediyeleri, yaşlıların bakımı ve sosyal refahını arttırabilmek için çeşitli projeler üreterek bakanlığın onayına sunmaktadırlar. Onaylanan projeler bakanlık tarafından fonlanarak desteklenmektedir. Böylelikle merkezi yönetimde yoğunlaşan yaşlılara yönelik hizmetler yerel yönetimlere de dağıtmaya ve yerel yönetimlerin ilgili süreçte etkin rol oynamasına sebep olmuştur. (Kayagil ve Kalkan, 2021:41)

YADES programı sadece yaşlıları ekonomik olarak desteklememekte aynı zamanda da yaşlı ve yaşlılık kavramları hakkında bilinç oluşturulmasına katkı sunmaktadır. YADES yaşlıların alışık oldukları sosyal ortamlardan kopmadan bakımlarının sağlanması ve sosyal yaşam içerisinde kalmalarına da doğrudan katkı sunmaktadır. (Gençtürk, 2020:224).

II. SOSYAL POLİTİKA VE YAŞLILIK

Sosyal politika 19. Yüzyıl sonrasında endüstrileşmenin artmasıyla beraber Avrupa’da ortaya çıkan bir kavramdır. Endüstrileşmenin artmasıyla birlikte artan işçi sınıfı hareketleri, sermaye ve emek arasındaki gerilim sosyal politikanın önemli temellerinden olmuştur. Sosyal politika kavramı 2. Dünya Savaşı’ndan sonra ortaya çıkan refah devleti kavramı tarafından derinden etkilenmiştir. Sosyal politika, sosyal refahı ilgilendiren bütün konularla ilgilidir. Bu yüzden yaşlılığa bakıldığında da toplumsal düzeyde toplum refahını etkilediği için sosyal politikanın ilgi alanlarından birisini oluşturmaktadır. (Şeker ve Kurt, 2018:16)

Yaşlılık evresiyle birlikte bireyler düşük ekonomik gelir, yaşlı bakımındaki yetersizlikler, yaşlıya uygun olmayan ortamlar, bakım hizmetlerindeki aksamalar veya yanlışlar gibi karmaşık sorunlar meydana gelmektedir. Bu sorunların çözümü için sosyal güvenlik ihtiyacı ve sosyal refah devleti kavramlarına odaklanılması gerekmektedir.

A. Sosyal Güvenlik İhtiyacı

Geçmişten günümüze insanlar sosyal güvenlik ihtiyaçlarını farklı biçimlerde karşılamışlardır. Sosyal güvenlik tarih öncesi dönemlerde aileye ve gruba yüklenirken Orta Çağ’da bunun yerini loncalar (meslek toplulukları) almıştır. Sanayi Devrimi sonrasında sigortaların kurulmasıyla sosyal güvenlik bugün olan konumunu elde etmiştir. Sosyal sigortalar bu bağlamda değerlendirilirken sosyal yardımlar da sosyal güvenliği destekleyici bir başka unsur olarak önem kazanmıştır. Günümüzde sosyal güvenlik kamu hizmeti olarak görülmektedir.

Sosyal güvenlik hakkı bireyin oluşabilecek maddi ve manevi kayıplarda korunması, desteklenmesini amaçlayan araçlardan biridir. Birey sosyal güvenlik hakkı sayesinde her türlü mesleksel, bedensel, ekonomik ve toplumsal risklerden korunmasını amaçlamaktadır. Sosyal güvenlik hakkı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

25. Maddesinde de belirtildiği üzere; Herkesin, gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, konut, tıbbi bakım, gerekli toplumsal hizmetler dahil olmak üzere sağlık ve refahını güvence altına alacak uygun bir yaşam düzeyine ve işsizlik, hastalık, engellilik, dulluk, yaşlılık veya geçim olanaklarından iradesi dışında yoksun bırakacak öteki durumlarda güvenliğe hakkı vardır” ifadesi toplumlar için sosyal güvenliğin ve sosyal hizmetlerin önemini ortaya çıkarmaktadır. (Şeker ve Kurt 2018:13)

Sosyal güvenlik, kaza, hastalık, yaşlılık gibi gelir kaybına neden olabilecek durumlardan bireyin korunmasını amaçlamaktadır. Bireyler ödedikleri primler ile bu tür risklerden korunmaktadır. Bunun aksine sosyal yardımlar prim ödemeksizin ve herhangi bir ücret ödmeden kişinin ihtiyaç durumuna bakılarak sağlanan nakdi yardımlardır.

B. Sosyal Yardımlar

Sosyal yardım temel ihtiyaçlarını karşılayamayan bireylere yönelik uygulanan sosyal güvenlik aracıdır. Sosyal yardımlar bireylerin ihtiyaç ve muhtaçlık durumuna göre verilen ayni ve nakdi yardımların tümüdür. Sosyal yardımlar bireyin kendi kendisine yetebilecek duruma gelebilmesi için sınırlı süre içerisinde karşılıksız olarak verilen yardımlardır. Sosyal yardımlar devlet eliyle finanse edildiği için sosyal yardımların finansmanı alınan vergilerdir. Sosyal yardımlar tarih boyunca varlığını sürdürmüştür. Sosyal yardımlar günümüzdeki modern haline Sanayi Devrimi ile kavuşmuştur. İlk çağlarda gerçekleştirilen sosyal yardım uygulamaları dini ritüel ve kabullere göre yapılırken günümüzde insan hakları ekseninde yapılmaktadır.

C. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Sosyal Yardım Uygulamaları

Türkiye’de sosyal yardıma ihtiyaç duyan bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması anayasal hak olarak tanımlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti anayasasında devletin sosyal bir devlet olduğu, Anayasanın 5. maddesinde “...kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak... insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”, 60. maddesinde “Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.” ve 61. maddesinde “Devlet, harp ve vazife şehitlerin dul ve yetimleriyle, malül ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar

ifadeleri Türkiye'deki sosyal yardımlar için temel çıkış noktasıdır. Yaşlılara yönelik sosyal yardımlar uygulamalarında ise 2022 sayılı kanunun incelenmesi gerekmektedir. 2022 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında 2022 Sayılı Kanun 1977 yılında yürürlüğe girmiştir. 65 yaşını doldurmuş yaşlılarla 18 yaşından büyük özürli bireylere aylık bağlanması kararlaştırılmıştır. (Zengin vd, 2012:137)

1982 Anayasası'nın 2. Maddesine göre "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir." Anayasada geçen "sosyal hukuk devleti" ifadesinin içine yaşlılara yönelik sosyal yardım ve hizmetler de dahildir.

Anayasa'nın 5. maddesinde ise; "Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır." ifadesiyle tekrar sosyal devlet olma vurgusu yapılmıştır. Bu maddeye göre yaşlıların karşılaşılabileceği maddi ve manevi sıkıntılara çözümler üretmek ve bulmak da sosyal devlet olmanın bir gerekliliğidir.

"65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında" 2022 Sayılı kanunda yaşlıların desteklenmesi, ekonomik yetersizliklerinin giderilmesi, muhtaçlık durumuna göre gerekli yardımı almaları sağlanmıştır. Bireyler hayatta kaldıkları süre boyunca kendilerine bağlanan aylıktan faydalanabilmektedir. Böylelikle yaşlı bireylerin asgari düzeyde yaşam koşullarını yerine getirebilmelerinin önü açılmaktadır.

III. TÜRKİYE’DE YAŞLILIK

Türkiye’de cumhuriyet rejimine geçilmesiyle beraber ilk nüfus sayımları 1927 yılında yapılmıştır. 1927 yılında yapılan nüfus sayımlarında 13,6 milyon toplam nüfus olduğu ortaya çıkmıştır. 1960 yılında yapılan nüfus sayımında toplam nüfusun 2 katına çıkarak 27,8 milyona ulaştığı görülmüştür. Türkiye bu tarihten itibaren nüfusunu hızlı bir şekilde arttırmıştır. Nüfusun hızlı artmasında sağlık alanındaki gelişmeler, yaşam kalitesinin artması, bireylerin bilinçlenmesi ve bebek-çocuk bakımındaki yenilikler etkili olmuştur. Dünya genelinde nüfus artış hızına bakıldığında son 50 yıllık süreçte ciddi bir düşüş gözlemlenmektedir. Dünya genelinde nüfus artış hızının azalması Türkiye’de de hissedilmiş ve yaşlı nüfus dünyada olduğu gibi Türkiye’de de günden güne artmaya başlamıştır.

2013 yılında Türkiye’de nüfus artış hızı %13,7 yaşlı nüfus artış hızının nüfus artış hızının %36,2 olduğu görülmektedir. Bu durum da Türkiye’deki yaşlı nüfusun genç nüfusa oranla hızla arttığını göstermektedir. (Tekin ve Kara, 2018:223)

2008 yılında yapılan BM nüfus araştırmalarına göre 2050 yılında 65 yaş üstü nüfusun 1,5 milyara ulaşması öngörülmektedir. Bu araştırmalardan da görüldüğü üzere dünya nüfusu giderek yaşlanmaktadır. Yaşlılık özellikle İspanya, Norveç, Kanada, Japonya gibi gelişmiş ülkelerde ciddi bir sorun haline dönüşmüştür. Türkiye bu ülkelere göre daha genç bir nüfusa sahip olsa da Türkiye’nin nüfusu da giderek yaşlanmaktadır. Türkiye’de 1935-1990 yılında yapılan çalışmalarda yaşlı nüfusta ciddi bir artış görülmezken 1960 yılından bu yana yaşlı nüfusun en az 7 kat arttığı görülmüştür. 1960 yılında kadınlar için ortalama yaşam süresi 54 yıl, erkekler için 51 yıl olduğu tespit edilmiştir. 2030 yılında Türkiye’de erkekler için ortalama yaşam süresi 74, kadınlar için 79 yıl olarak öngörülmektedir. (OECD, 2000) Bu verilerden de anlaşıldığı üzere Türkiye’de yaşlı nüfus günden güne artmaktadır.

Türkiye’deki evlerin büyük çoğunluğunda yaşlı birey bulunmamaktadır. %12’sinde sadece 1 yaşlı bulunmaktadır. TNSA tarafından 2008 yılında yapılan veri

analizlerine göre Türkiye'deki yaşlılar ortalama 73,2 yaşlarında olup bu yaşlıların %55'i kadın %45'lik kesimi erkektir. (Aközer vd, 2011:105)

Türkiye'deki yaşlı nüfusun hızla artması ve nüfusunun giderek yaşlanması yaşlılarla yapılacak olan çalışmaların önem kazanmasına, yaşlılara yönelik gerçekleştirilecek faaliyetlerin artmasına, sosyal hizmetlerin yeteri kadar sağlanmasına, bireylere ihtiyaç duydukları konularda profesyonel şekilde destek olunmasını zorunlu kılmaktadır.

A. Türkiye'de Yaşlılık Algısı

Yaşlılık olgusu ilk çağlardan itibaren insan yaşamının içinde kendisine yer bulmuştur. Yaşlılık ve yaşlılığa olan bakış zaman içerisinde değişmiş, evrilmiş ve günümüzdeki halini almıştır. Dünya'da yaşlı nüfus her geçen gün artmakta olup dünyanın nüfusu yaşlanmaktadır. Bu durum Türkiye için de geçerlidir ve Türkiye nüfusu da yaşlanmaktadır. Dünya demografisi değiştiği gibi Türkiye'de yaşlılık olgusu ve algısı da değişmektedir.

Türkiye'de yaşlılar kültürel normlar gereği saygı duyulan, bilge, tecrübelerinden faydalanılan kimselerdir. Özellikle 1950 öncesi (tarıma dayalı ekonomi) döneminde yaşlılar aileyi birleştiren, otoriteyi sağlayan, geniş aile modeli içerisinde saygı duyulan ve birden çok rolü olan bireyi ifade etmektedir. Bu durum kırdan kente göçlerin başlaması, geniş ailenin dağılarak çekirdek aile modeline dönüşmesiyle beraber değişmeye başlamıştır. Yaşlı bireyler otorite sağlayıcı, birden çok rolü olan, aileyi birleştiren bir unsur olmak yerine daha bireysel ve sosyal ortamlardan daha izole olmaya başlamışlardır. (Güler vd, 2015:708)

Günümüz modern toplumunda temel iki bileşenden söz edilmektedir. Üreten kısım ve tüketen kısım yaşlılar bu iki bileşenin de dışında kaldıklarından dolayı toplum yaşantısından uzak, üretim faaliyetlerinden uzak kalmaktadırlar. Bu durum da onları toplum içerisinde ayrımcılığa maruz kalabilme ihtimallerini arttırmaktadır. (Yaşar ve Avcı, 2020:1257)

Yaşlı bireyler geniş aile modelinin baskın olduğu dönemde sosyalleşme ihtiyaçlarını aile içerisinde karşılarken bu durum çekirdek aile modelinin yaygınlaşmasıyla beraber kaybolmaya başlamıştır. Yaşlı bireyler böylelikle sosyal

destekten mahrum kalmışlardır. Özellikle 2. Dünya Savaşı'nın ardından dünya genelinde yaygınlaşan devlet eliyle sosyal destek ve sosyal güvenlik gibi alanlar yaşlıları destekler nitelikte olmuştur. Türkiye de bu bağlamda sosyal devlet ilkesini benimseyerek yaşlı bireylerin sosyal güvenliklerini devlet güvencesi altına almıştır. (Zıplar, 2015:176)

2007 yılında Arpacı tarafından yapılan araştırmaya göre yaşlılığa ilişkin temel olumsuz düşüncenin yalnızlık, ölüm korkusu ve yaşam standartlarının minimum düzeye düşeceği endişesi görülmektedir. Bu durum yaşlılara yönelik yapılacak sosyal hizmet faaliyetlerin, kurum-evde bakım hizmetlerinin önemini vurgulamış olup yaşlılık döneminde bireyin iyilik halini arttırmak ve yalnızlık, ölüm gibi korkularıyla tek başına mücadele etmemesini sağlamaktaki önemi görülmüştür. (Arpacı ve Ersoy, 2017:88)

B. Yaşlıların Karşılaştığı Sorunlar

Yaşlılar herkesin hayatının bir döneminde karşılaşacağı sorunlarla mücadele etmektedirler. Yaşlı insanların çalışma yaşamından çekilmeleri, emekli olmaları ve emeklilik ücretlerinin çalıştığı zamanki ücretlerden düşük olması sebebiyle yaşlı bireyler mali olarak yetersiz koşullara sahip olabilmektedirler. Yaşlı bireylerin mali yetersizliklerin çözümü için Sosyal Güvenlik sistemleri ve sosyal politika alanında düzenlemeler olsa da yaşlıların %10'luk kısmının yoksul olarak yaşadığı bir gerçektir.

Yaşlılar, toplum yaşantısında yeteri kadar aktif olamadıkları gibi aynı zamanda tasarlanan sosyal alanlar, yürüyüş, yolları, parklar gibi alanlar yaşlının kullanımı için elverişli olmamaktadırlar. Bu alanlar yetişkin bireyler esas alınarak hazırlandığından dolayı yaşlı bireyler sosyal yaşantıdan mobilite sorunları nedeniyle uzaklaşabilmektedirler. Toplu taşıma hizmetleri bireylerin seyahat etmelerinin en basit yoludur. Yaşlı bireylere yönelik olarak toplu taşıma sistemleri dizayn edilmediği için yaşlıların otobüs, minibüs gibi basamaklı ve yüksek araçlara binebilmesi oldukça zordur. Bu durum da yaşlıların sosyal yaşantıdan uzaklaşarak daha izole bir hayat sürmelerine neden olmaktadır. (Zatsrow ve Ashman, 2015:356)

Bahsedilen sorunların çözümü noktasında sosyal hizmet, sosyal politika ve makro düzeydeki çalışmalarla yaşlıların karşılaştıkları sosyal sorunların çözüme

kavuşturulması gerekmektedir. Aksi durumda yaşlı bireyler sosyal yaşamdan koparak iyilik hallerinin oldukça olumsuz düzeyde etkilenmesinin alt yapısı hazırlanacaktır.

C. Yaşlı İstismarı

Yaşlılık dönemi kişinin son gelişim evresidir. Yaşlı bireyler bu son evrede hayatlarının geri kalan zamanını huzur içerisinde geçirmeyi istedikleri halde çevresi tarafından istismara maruz kalma ihtimalleri oldukça yüksektir. Yaşlı bireyler, çocukları, aile fertleri, arkadaşları, bakıcıları tarafından fiziksel, psikolojik veya mali istismarın kurbanı olmaktadır. Yapılan araştırmalar net olmamakla beraber yaşlı nüfusun %6'lık kısmının istismara maruz kaldığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. (Zatsrow 2015:363)

Fiziksel istismara maruz kalan bireylerin vücutların morluklar, yumruk izleri, ip kesikleri ve mevcut yaraların tümü fiziksel istismarın somut belirtileri olarak değerlendirilmektedir. Fiziksel istismara maruz kalan yaşlılar ilgili istismar süreci hakkında konuşmak istemez ve aynı sağlık kuruluşuna tekrar gitmeyi reddetmektedirler. (Akdemir, 2008:71)

Psikolojik istismara maruz kalan yaşlılar korkutulmuş, aşağılanmış, hakaret ve tehditlere maruz kalmışlardır. Yaşlı birey psikolojik istismar nedeniyle zihinsel olarak yıpranmaktadır. (Zatsrow 2015:363)

Yaşlı bireyler cinsel istismara da maruz kalabilmektedirler. Cinsel istismarın yaşlı bireylerde en belirgin fark edildiği noktalar cinsel yolla bulaşan hastalıklar, göğüs uçlarında, vajinada ve anal bölümde kanama vb. durumlarla kendisini göstermektedir. Kişinin rızası olmadan cinsel aktiviteye zorlanmasını içermektedir. Yaşlı bireylerin yiyecek ve sağlık bakımını sağlamak yerine bu bakımları bilerek ve isteyerek reddetmek suretiyle yapmamak yaşlının ihmali edilmesidir. Yaşlı bireyin ihmali yaşlının iyilik halini olumsuz yönde etkileyeceği ve zedeleyeceği için sosyal hizmet uzmanlarının ihmali ve istismar konuları hakkında bilgi sahibi olması, koruyucu rolü üstlenmesi gerekmektedir. (Zatsrow, 2015:363)

Yaşlı bireyin ihmalinin anlaşılabilmesi için sosyal hizmet uzmanlarının iyi bir gözlemci olması gerekmektedir. Yaşlıların kıyafetlerinin eski, yırtık ve kirli olması, yaşlının bedensel ve ruhsal ihtiyacının karşılamaması, yaşlıyı tehdit eden durumlardan

yaşlıyı korumamak, yaşlının bakımına gereken özeni göstermemek yaşlının ihmal edildiğinin göstergesidir. (Akdemir ve vd, 2008:71-72)

Yaşlanma 2002 Uluslararası Eylem Planı, yaşlılara yönelik her türlü ihmal ve istismarın önlenmesi için bir dayanak oluşturmuştur. (Akdemir vd, 2008:74)

Yaşlılara yönelik olarak yapılan ihmal ve istismarın önlenmesi için makro düzeyde çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bireyler yaşlı ihmal ve istismarı hakkında bilgilendirilmedi Yaşlı bireylerin gelişim düzeyleri, fizyolojik özellikleri hakkında bakım veren profesyonel meslek elemanları eğitilmelidir. Profesyonel meslek elemanları yaşlının yaşayabileceği her türlü ihmal ve istismara karşı uygun müdahale tekniklerini kullanarak müdahale edilmelidir. Yaşlılara yönelik danışmanlık hizmetleri profesyonel düzeyde ve ulaşılabilir olarak verilmelidir.

D. Kurum Bakım Hizmetleri

Yaşlılık dönemi sadece fizyolojik yaşın ilerlemesi ve hastalıkların artmasıyla alakalı problemlerle sınırlı değildir. Yaşlılık dönemi, bireyin yalnızlaşması, uygun bakım ortamının sağlanamaması, yaşanan yerin yaşlıya uygun olmaması gibi temel birtakım problemleri de içerisinde barındırabilmektedir. Türkiye’de Aile Kurumu tarafından yapılan araştırmada yaşlıların genelinin bakım verenin ailesi olduğu ancak uygun ortamın sunulmaması, yaşlıya uygun bakım hizmetinin verilememesi nedenlerin dolayı özellikle metropollerde yaşlı bakım hizmetleri için kurum bakım hizmetlerine ihtiyaç artmaktadır. (Sertbaş ve Bahar, 2003)

Kurum bakım hizmeti Türkiye’de sosyal güvenlik ve sosyal hizmet programı içerisinde yer almaktadır. Yaşlı bakım hizmetleri ilk olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından yürütülmeye başlanmıştır. 1956 yılında kurulan Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğüyle beraber devlet yaşlılara bu hizmetlerin götürülmesinden sorumlu olmuştur. 1983 yılında çıkarılan 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu yaşlıya ve yaşlının refahına dair her türlü hizmetin sağlanması için sorumlu kılınmıştır. (Ardahan, 2010)

Türkiye’de ve dünyada kurum bakım hizmeti veren kuruluşların sayısı her geçen gün artsa da ömür boyu bu kuruluşlarda kalan yaşlılara karşı toplum genelinde hoş bir tutum oluşmamaktadır. Kültürel normlar ve insani yapısı gereği yaşlıların

büyük kısmı hayatlarının son dönemi olan yaşlılık evresinde günlerinin geri kalanını çocukları, torunları, aile bireyleriyle birlikte geçirmek istemektedirler. Anne-babası veya yakınına kurum bakım hizmetine veren kişiler kültürel normlar gereği ayıplanmaktadırlar. (Akten: 2018:14) Kurum bakımı yaşlı bireyler için gerekli ortamın oluşturulduğu, yaşlının fizyolojik ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte alanların varlığı, yaşlının psikolojini iyileştirir ve iyilik halini geliştirici bir ortamın hazırlanmasını sağlamaktadır. Bu durum evde bakım hizmetleri için yeterli olmadığından dolayı kurum bakım hizmeti yaşlının ihtiyaçlarına tam anlamıyla cevap vermektedir. Yaşlının kurum bakımından, huzur evi, yaşlı bakım merkezi vs. faydalanması yaşlı için kabullenmesi zor bir durumdur. Yaşlı birey yaşadığı bu radikal yaşam standartlarının değişmesiyle olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Yaşlı huzurevinde yaşamaya başlayarak ailesinden, yaşadığı ortamdan uzaklaşmakta ve toplum içindeki statü-rollere büyük ölçüde veda etmektedir. Huzurevi yaşlı için bilinmez, toplu yaşanan, farklı kültür ve gruplardan gelen insanlarla dolu yeni ve bilinmez bir ortamdır. Bu ortamın yaşlıyı tedirgin etmesi oldukça olasıdır. Huzurevleri toplu yaşanan yerler olması nedeniyle birtakım çatışmalara sahne olabilmektedir. Bu durumun önlenmesi için huzurevinde bakım veren personellerinin ve meslek elemanlarının profesyonel kişiler olmaları gerekmektedir.

Yapılan araştırmalarda kurum bakım hizmetinden yararlanan yaşlıların ailesi yanında kalan evde bakım hizmeti alan yaşlılardan yaşam doyumlarının farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ailesi ile yaşayan yaşlıların kurum bakımından yararlanan yaşlılara göre hayata daha pozitif baktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kurum bakım hizmetinden yararlanan yaşlıların ailesi yanında kalan yaşlılara göre mutsuzluk oranlarının 2,85 kat daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye’de yaşlıya yönelik kurum bakım hizmeti, yaşlı yaşam evleri, gündüz bakımevleri, huzurevleri şeklindedir. Türkiye’de özel ve kamu olmak üzere toplam 451 huzurevi olduğu bilinmektedir. Bu huzurevlerinden 27 bin 133 kişi bakım hizmeti almaktadır. (AA, 2021) Türkiye’de özel huzurevleri özellikle 1980 yıllarından sonra yaygınlaşmış olup 171 özel huzurevi olduğu bilinmektedir. Huzurevlerinde kalabilmek için devlet huzurevlerinde 60 yaş ve üstünde olmak özel huzurevlerinde 55 yaş ve üstünde olma şartı aranmaktadır. Huzurevinde kalmak isteyen yaşlının ruh sağlığının yerinde olması, Alzheimer vb. rahatsızlığa sahip olmaması, uyuşturucu

madde, alkol bağımlının olmaması, bulaşıcı hastalığının bulunmaması, kişinin günlük yaşam aktivitelerinde tam bağımlı olmaması ve gerçekleştirilen sosyal inceleme görüşmesi neticesinde yazılan sosyal inceleme raporundan olumlu görüşü alındığı ve yeterli kontenjan olduğu takdirde bireyler huzurevlerinde yaşayabilmektedirler. (Özel Huzurevleri Yasası [ÖHY], 2006: madde 9).

Huzurevleri yaşlıların hayatının düzene girmesi, sağlıklı ve düzenli olarak beslenmeleri, rutin sağlık kontrolleri yapılması açısından yaşlıları olumlu yönde desteklemektedirler. (Ardahan, 2010:25) Huzurevi bakım modelinden yararlanmak isteyen yaşlı bireyler sadece prosedür, sosyal izolasyon, alışılmış ortamın bırakılması, yeni ortama uyum veya adaptasyon gibi sorunlar yaşamamaktadırlar. Yaşlı bireyler huzurevine yerleşmeden önce toplum genelinde var olan yanlış kabuller yüzünden huzurevi bakım modeline daha temkinli yaklaşmaktadırlar. Huzurevleri, yaşlının son durağı olarak görüldüğünden dolayı huzurevleri insanların hayatlarını kaybettiği yerler olarak görülmektedir. Bu durum kişilerin huzurevi bakım modelini kabul etmesini ve bu sürece dahil olmasını zorlaştırmaktadır. Toplumun huzurevlerine olan olumsuz bakış açısı yaşlı bireyleri de etkileyerek huzurevi bakım modelinden korkmalarına neden olmuştur. (Taycan, 2017:74) Türkiye’de gerçekleştirilen bir araştırmanın sonucuna göre yaşlı nüfusun %92’lik kısmı huzurevlerinde kalmak istememektedirler. Bu durumun başlıca nedenlerinden biri olarak toplum içindeki yanlış kabullerin olduğunu görebilmek mümkündür. (Taycan, 2017:74)

E. Kurum Bakım Hizmetinde Sosyal Hizmet Uzmanları

Sosyal hizmet, yaşlıların sorunlarına çözümler üretmek amacıyla mikro, mezzo ve makro düzeyde çalışmalara öncülük etmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de yaşlıya hizmet veren tüm bakımevleri en az bir sosyal hizmet uzmanı istihdam etmek zorundadır. Bu durum Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezi Yönetmeliği 10. Maddenin f bendinde açıkça ifade edilmektedir. Sosyal hizmet uzmanları yaşlılarla çalıştıkları sırada farklı pek çok uzmanlık bilgisine başvurabilmektedirler.

Sosyal hizmet uzmanları yaşlıların resmi kuruluşlarıyla olan işlemlerinde onlara yardımcı olabilmek ve bilgileri dahilinde bu problemleri çözebilmek için

hizmet sağlamaktadır. Telefon ile konuşmak, toplu taşıma ile seyahat etmek, bankacılık işlemleri, alışveriş gibi konularda aracılık hizmeti vererek yaşlının ihtiyacına mümkün olan en sırada sürede cevap verilmesini sağlamaktadır. (Zatsrow ve Ashman, 2015:377)

Sosyal hizmet uzmanları yaşlının sosyal çevresinden, ailesinden, arkadaşlarından, komşularından ve geçmiş travmatik deneyimlerden oluşan oldukça karışık sorun ağlarıyla mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu sebeple sosyal hizmet uzmanlarının sorunlar karşısında çaresiz kalmaması, girift sorunları çözmeyi, uygun zamanı oluşturmayı, çözüm önerileri tasarlamayı ve bakım modeli belirlemek gibi birden çok işlevleri yerine getirmektedir. Bu durumda da sosyal hizmet uzmanları vaka yöneticiliği işlevlerini kullanarak yaşlının iyilik hali üzerinde olumlu etki bırakmaya çalışmaktadırlar.

Sosyal hizmet uzmanları yaşlının yaşayabileceği olumsuz durumlar karşısında (ihmal, istismar, şiddet, etiketlenme) yaşlı bireyleri ve yaşlılara sağladıkları hizmetleri savunmaları gerekmektedir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanları savunuculuk işlevlerine başvurarak yaşlının sorunlar karşısında mümkün olan en az hasarla çıkabilmesi sağlamaktadırlar.

Yaşlılar farklı sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Sorunlar karşısında kendilerini çaresiz ve yalnız hissedebilirler. Bu durumda sosyal hizmet uzmanları danışmanlık işlevlerini yerine getirerek kişinin problemini mümkün olan en kısa sürede çözmeyi amaçlamaktadırlar.

Yaşlıların yaşamında pek çok kayıp olabilmektedir. Eşlerin kaybı, aile bireylerinin, çocuklarının, arkadaşların kayıpları yaşlının iyilik hali üzerinde oldukça yıkıcı ve olumsuz bir etki yapmaktadır. Kişinin yas süreci ile mücadele etmesi ve hayata yeniden tutunabilmesi için sosyal hizmet uzmanları kayıp yaşamış yaşlılarla acı danışmanlığı işlevlerini kullanarak uygun müdahale yöntemleri geliştirmektedirler.

Her insanın kriz yaşaması oldukça olası bir durumdur. Sosyal hizmet uzmanları yaşlılarla çalışırken kriz anlarında krize müdahale edebilmeyi, yaşlıyı etkileyen kriz durumunu mümkün olan en kısa sürede çözerek yaşlının iyilik halinin aşırı zedelenmesinin önüne geçmektedirler. Bu durumda da sosyal hizmet uzmanlarının krize müdahale becerileri önem kazanmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanları kurum bakımı sırasında temel bazı görev ve sorumluluklara sahiptir. Bu sorumluluklar Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezi Yönetmeliği'nde madde 14'te belirtilmiştir. Buna göre sosyal hizmet uzmanları yaşlıların kuruluşa kabulünü, gerekli evrakların ve raporların tanzim edilmesini, yaşlıların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri etkinlikler düzenlemeyi, yaşlıların psiko-sosyal ihtiyaçlarına cevap vererek sorunlarının çözülmesi için gerekli süreci yürütmeyi, yaşlıların yakın çevresiyle olan ilişkilerini gözlemleyerek varsa buralardaki problemlerin çözümüne yönelik olarak çalışmalar yapmayı, çalışılan kuruluşun diğer yaşlılara, kurumlara tanıtılması maksadıyla diğer meslek elemanlarıyla paylaşımda bulunulması, bakanlık tarafından istenilen evrakların tanzimi gibi farklı pek çok görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. (www.mevzuat.gov.tr, 2023)

Sosyal hizmet uzmanları belirtilen görev ve sorumlulukların gereğini yerine getirerek yaşlının iyilik hali üzerinde olumlu yönde etki bırakarak yaşlının hayatını daha yaşanabilir kılmayı amaçlamaktadırlar.

F. Evde Bakım Hizmeti

Evde bakım hizmeti günlük hayatında sağlık bakımına ihtiyaç duyan yaşlı bireylere yönelik olarak verilen hizmetlerdir. Evde bakım hizmeti sayesinde yaşlı bireyin kurum bakımıyla tanışması ertelenmekte veya bu durum tamamen ortadan kaldırılmaktadır. Evde bakım hizmetinde, dil ve konuşma terapisi, psiko-sosyal görüşme, temel sağlık problemlerine yönelik çözümler, fizik tedavi gibi alanlara yoğunlaşılır. Evde bakım hizmetinde de temel amaç yaşlı bireyin iyilik halini arttırmaktır. Evde bakım hizmetlerinde yaşlıya çok yönlü bir destek verildiğinden meslekler arasındaki koordinasyon ve iş birliği önem kazanmaktadır. Yaşlılar sunulan evde bakım hizmeti sayesinde alışık oldukları ortamdaki kopmadan, aileleri veya arkadaş gruplarını bırakmadan yaşamaya devam edebilmektedirler. Bu durum da bireylerin iyilik halleri üzerinde olumlu etki bırakmaktadır.

Türkiye'de evde bakım hizmetlerinin günün koşullarının bir gereği olduğu, Uluslararası Çalışma Örgütü Dünya Sağlık Örgütü, Sağlık Bakanlığı, Devlet Planlama

Teşkilatı, Türkiye Sanayici ve İş adamları Derneği gibi kurumlara değin uzanan geniş bir kitle tarafından belirtmektedir. (Çoban ve Esatoğlu, 2014:162)

Türkiye’de evde bakım hizmetlerine dair yönetmelik 2005 yılında yürürlüğe girmiş olup özel sektör tarafından verilen evde bakım hizmetlerinin tek bir çatı ve yönetmelik altında toplanması sağlanmıştır. Uygulamaya dair usul ve esaslar 2020 yılında yürürlüğe giren yönetmelikle belirlenmiştir. Türkiye’de evde bakım hizmetlerinde Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (UHK) etrafında yürütülen evde sağlık hizmeti uygulamaları, Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun etrafında yürütülen evde sağlık hizmetleri çerçevesinde gelişmektedir. Türkiye evde bakım hizmeti konusunda henüz çok yeni bir ülke olmakla birlikte bu alana dair yapılan çalışmaların genellikle yerel yönetimler eliyle veya özel sektöre ait büyük sağlık kuruluşlarının bu alanda faaliyet gösterdiği görülmektedir. Türkiye’de bu uygulama henüz çok yeni olduğundan bu alana dair verilerin de oldukça az olduğu görülmüştür. (Özer ve Şantaş, 2012:108)

Kurum bakım hizmetleri evde bakım hizmetlerine göre daha pahalı olduğundan ülkeler evde bakım hizmet modelinin yaygınlaştırılması için çaba göstermeye başlamaktadırlar. Avrupa ve Japonya gibi gelişmiş bölgelerdeki ülkeler, yaşlılara yönelik olarak yaşam alanları tasarlanmaya başlanmış, yaşlıların evde bakım hizmeti alabilmesi için gerekli teşvikler kamu eliyle sağlanmıştır. (Ağcasulu, 2021:171)

Evde bakım hizmetlerinde aile ve çevrenin evde var olması yaşlı bireyin iyilik halini olumlu yönde etkilemektedir. Yaşlı birey tanıdık bir ortamda ve tanıdık kişilerle birlikte olduğu için genel iyilik hali olumlu etkilenmektedir. Yaşlı bireyler kurum bakımına göre kendi özel alanlarını daha net bir şekilde bilirler, kimlik bilinçlerini daha iyi muhafaza etmektedirler. Evde bakım hizmeti sayesinde yaşlının sosyal hayatta halihazırda sahip olduğu rol ve statülere veda etmesi gerekmemektedir. Bu durum da yaşlının iyilik hali üzerinde oldukça olumlu bir etki yapmaktadır. (Özer ve Şantaş, 2012:108)

Evde bakım hizmeti sırasında yaşlı bireyler aile ilişkilerinde daha geç kopmalar yaşamakta ve aile içindeki aktif pozisyonlarını daha uzun süre korumaktadırlar. Yaşlı insanlar aile içinde genel ilişkilerinin kuşak farkından dolayı olumsuz yönde olduğu tahmin edilmektedir. Kail ve Cavanaugh (2007) yaşlıların aile ilişkilerinin oldukça

olumlu olduğunu tespit etmiştir. (Zatsrow ve Ashman, 2015:332) Durum böyleyken yaşlı bireylerin evde bakım hizmeti alarak aile içi ilişkilerini sürdürebilmeleri, mutlu ve alışık oldukları ortamlardan uzaklaşmadan bakım ihtiyaçlarını giderebilmektedirler.

G. Kurum Bakımında Sosyal Etkinlikler

Sosyal etkinlik, yaşlılara yönelik olarak düzenlenen sportif, sosyal, kültürel etkinliklerin tümüne verilen isimdir. Sosyal etkinliklerin taslağı, Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği'nde belirtilmiştir.

Yaşlanan bireyler fizyolojik yaşlarının ilerlemesiyle geçmiş yıllara göre hareket kabiliyetlerinde kısıtlamalar, sağlık problemlerinde artış, sosyal ortamlardan uzaklaşma gibi çeşitli eğilimlerde olabilmektedirler. Yaşlı bireyler, yaşlılık evresiyle beraber emekli olup çalışma hayatına veda edince daha önceden çalışarak değerlendirdiği vakitlerini artık bu şekilde değerlendirememeye başlamaktadırlar. Bu durum yaşlının “boş vaktinin” artmasına zemin hazırlamaktadır. Hal böyle olunca yaşlının boş vakitlerini dolduracak ve yaşlıya iyi hissettirecek etkinliklerin önem kazandığını söyleyebilmek mümkündür. (Tezcan, 2017:176)

Sosyal etkinlikler başarılı yaşlanma için temel unsurlardan bir tanesini oluşturur. Etkinlik teorisi, bireylerin yaşlılık döneminde fiziksel ve zihinsel olarak faal olduklarında yaşlanmanın daha sağlıklı olacağını ifade edilmektedir. Yaşlı bireyler düzenlenen fiziksel etkinliklere katılarak somut birtakım görevler edinerek, bir ürün ortaya çıkararak (resim, heykel, kitap vb.) işe yarar olduklarını hissetmektedirler. Bu durum yaşlının yaşama daha sıkı tutunmasını ve psikolojik olarak da iyi olma durumunun desteklenmesine katkı sağlamaktadır. Papalia ve arkadaşları tarafından 2009 yılında yapılan bir araştırmaya göre kendisini faydalı ve işe yarar hissetmeyen yaşlıların kendisini faydalı ve işe yarar hisseden yaşlılara göre sakat kalma ihtimali daha fazla olup, ortalama yaşam beklentileri de daha kısadır. Menec tarafından 2003 yapılan bir başka araştırmadaysa gündelik yaşamında faal olan yaşlıların, ev işleri, seyahat, alışveriş, aile ve arkadaş buluşmaları gibi etkinliklere katılarak kendilerini mutlu hissettikleri ve uzun ömür beklentisi arasında bir bağ olduğu ortaya çıkmıştır. Görüldüğü üzere yaşlılara yönelik yapılacak sosyal etkinlikler yaşlının iyilik hali

üzerinde doğrudan pozitif etki yaratmaktadır. Yaşlılar sosyal etkinlikler sayesinde boş zamanlarını değerlendirerek, çeşitli eserler üreterek, gün içinde faal olarak işe yarar olduklarını hissetmekte, bu durum da yaşlının daha mutlu bir yaşlılık evresi geçirmesine olanak sağlamaktadır. (Zatsrow ve Ashman, 2015:296)

Yaşlılara yönelik boş zaman aktiviteleri belirlenirken yaşlının demografik özelliklerine, ruh haline, genel sağlık durumuna ve duygu-durumuna oldukça dikkat etmek gerekmektedir. Söz konusu aktivitenin yaşlının ihtiyaçlarına cevap verici nitelikte olması oldukça önemlidir. Bu sebeple yaşlılara yönelik olarak tek tip bir aktivite belirlemek oldukça yanlış ve yüzeyseldir.

Yaşlılık evresine geçişle beraber yaşlıların fiziksel aktivitelerinde azalmalar görülmektedir. Bu azalmaların ve kas-iskelet sistemindeki ağrıların, hastalıkların çözümü için yaşlı bireylerin fiziksel egzersiz yapmaları, bu egzersizlerin yaşlının fiziksel ve zihinsel gerilemesini azalttığı tespit edilmiştir. Yaşlıya yönelik, yaşlının sağlık (kalp, damar, solunum vb.) durumu gözetilerek çeşitli fiziksel egzersizlerle yaşlının iyilik hali desteklenmektedir. (Zatsrow ve Ashman, 2015:296)

Gelişmiş ülkelerde bulunan yaşlı köylerinde yaşlılar boş zamanlarını değerlendirebilecekleri çeşitli etkinlikler yaparak yaşlılıkta büyük bir problem haline gelen yalnızlığı yenmeye çalışmaktadırlar. Yaşlılar, bu köylerde kendilerine yönelik olarak düzenlenen etkinliklerde hem sosyalizasyon süreçlerinden mahrum kalmadığı gibi hem de iyilik hallerine olumlu yönde katkı yapacak faaliyetler içinde bulunmaktadır. (Zatsrow ve Ashman, 2015:296)

ABD, yaşlıların zihinsel olarak desteklenmesi için Yaşlı Yurtları Projesi'ni yürütmektedir. Yaşlı Yurtları Projesi üniversitelerin kampüslerinde 55 yaş üstü bireylere yönelik olarak açılan kursları kapsamaktadır. 65 yaş üstü bireyler istedikleri takdirde devlet üniversitesindeki bazı derslere çok düşük ücretler ödeyerek katılabilmektedirler. Ayrıca yaşlılara yönelik olarak ulusal ve küresel düzeyde turlar düzenleyerek yaşlıların seyahat ederek zihinsel gelişimlerinin olumlu yönde seyretmesine katkı sunmaktadırlar. (Zatsrow ve Ashman, 2015:297)

Yaşlılara yönelik olarak gerçekleştirilecek sosyal etkinlikler belirlenirken temel amaç iyilik halini arttırmak olsa da bunun yanında yaşlının yeni etkinliklere katılımını arttırmak, yaşlının yalnızlık ve ölüm korkusuyla baş edebilme kapasitesini

arttırma, geçmişe yönelik travmatik tecrübesini ve anılarını duyarsızlaştırma, yaşlının işe yaradığını gösteren, kendisini önemli hissetmesini sağlayan, yeni bir şeyler üretmesine zemin hazırlayan ve bu noktada yaşlıyı destekleyen etkinlikler belirlenmelidir.

Kurum bakımı hizmeti ile tanışan yaşlı birey yeni bir ortama girmeye çalıştığı ve henüz alışma sürecinde olduğu için söz konusu yaşlının oryantasyonunu destekleyecek etkinliklere önem verilmelidir. Kurum bakımında huzurevi, yaşlı bakım merkezi vb. sosyal hizmet uzmanları aracılığıyla sosyal etkinlikler düzenlemeli, sosyal hizmet uzmanları söz konusu etkinliklerde yaşlıyı gözlemleyen ve etkinlik içindeki hareketlerine dikkat etmelidir. Yaşlı bireyin anlayabileceği diğer yaşlılarla iletişim kurmasında köprü görevli görmelidir. Kurum bakımıyla ilk kez tanışan yaşlı bireyler telaşlanabilir, korkabilir hatta eskisine nazaran daha çekingen bir yapıya bürünebilmektedirler. Bu noktada da yaşlı bireylere yönelik olarak sosyal hizmet uzmanları danışmanlık hizmeti vererek rehberlik etmelidir. (Tezcan, 1982:175)

Sosyal hizmet uzmanları kurum bakımından yararlanan yaşlılar için, sinema-televizyon etkinlikleri, müzik, tiyatro, konser gibi seyir zevki verebilecek etkinlikleri, bitki yetiştirme etkinlikleri aracılığıyla da yaşlıya sorumluluk yükleyerek önemli olduğunu hissettirecek etkinlikleri, kuşaklararası etkileşimi sağlamak amacıyla yaşlılar ile çocukları bir araya getirebilecek etkinlikleri, el becerisi ve bazı temel motor becerileri geliştirmeye yönelik olarak düzenlenen hobi, sanat etkinliklerini, açık hava yürüyüşleri, park, bahçe, kuru gibi alanlarda yaşlılarla vakit geçirmelerini sağlayan etkinlikleri düzenlemek sosyal hizmet uzmanının görevlerindedir. Bu görevler Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği Madde 12’de şöyle belirtilmiştir; “Sosyal servisin görevleri yaşlılara yönelik, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetleri düzenlemek.” şeklinde belirtilmiştir. Aynı yönetmeliğin 23. Maddesinde “Sosyal çalışmacının görevi sosyal kültürel, eğitsel ve sportif etkinlikler düzenlemek ve düzenlenen bu etkinliklere yaşlının katılımını sağlamak,” (Mevzuat.gov.tr, 2023) şeklinde ifade edilmiştir. Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği gerçekleştirilecek sosyal etkinliklerin türlerinden, bu etkinliklerde yapılacak harcamalardan ve harcamaların nasıl karşılanacağından da bahsetmiştir.

H. Darüşşafaka Cemiyeti Rezidans Bağışçısı Olmak

Darüşşafaka Cemiyeti 1863 yılında Yusuf Ziya Paşa, Gazi Ahmed Muhtar Paşa, Vidinli Hüseyin Tevfik Paşa, Sakızlı Ahmet Esat Paşa ve Ali Naki Efendi tarafından kurulmuştur. Başlangıçtaki ismi Cemiyet-i Tedrisey-i İslamiye olan Darüşşafaka Cemiyeti 30 Mart 1863 tarihinde Sultan Abdülaziz Han fermanıyla resmen kurulmuştur. Cemiyetin amacı eğitimden mahrum kalmış yoksul halkın eğitimine destek olmak olarak belirlenmiştir. Darüşşafaka Cemiyeti Türkiye tarihinin eğitim alanındaki ilk sivil toplum örgütü olarak da tarihe geçmiştir. Darüşşafaka Cemiyetine ait ilk okul 1873 yılında açılmıştır. Darüşşafaka Cemiyeti bu tarihten itibaren eğitim-öğretim faaliyetlerinde bulunmuş, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitimler vermiştir.

Darüşşafaka Cemiyeti kuruluşundan itibaren bağışlarla ayakta duran bir kuruluştur. Bu sebeple bağışlar büyük önem taşımaktadır. Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın annesi Zübeyde Hanım da bir Darüşşafaka bağışçısıdır. 1921 yılında Darüşşafaka'ya yaptığı bağışla annesi veya babası hayatta olmayan çocukların nitelikli eğitimine katkı sunmuştur. Darüşşafaka Cemiyeti görüldüğü üzere bağışlarla ayakta duran bir kuruluştur. Hem yeni bir bağış akımı yaratmak hem de yaşamlarının geri kalanını güvenli ve konforlu bir ortamda geçirmek isteyen yaşlılar için "rezidans bakım modelini" oluşturmuştur. Rezidans bakım modelinin ilk örneği olan "Darüşşafaka Yakacık Rezidans Bağışçılar Sitesi ve Yaşlı Bakım Merkezi" bu doğrultuda dönemin Darüşşafaka Cemiyeti Başkanı Sn. Çetin Berkmen tarafından 1997 yılında hizmete açılmıştır. Yakacık Rezidans'ın açılmasının ardından rezidans bakım modeline olan ilgi arttığı için 2004-2005 yıllarında Darüşşafaka Maltepe Rezidans, Darüşşafaka Şenesenevler Rezidans açılmıştır. 2007 yılında ise Darüşşafaka Urla Rezidans faaliyete geçerek Darüşşafaka'nın 4 rezidansı da yaşlı bakım modeli olan kurum bakımı modelini uygulamaya başlamıştır. Darüşşafaka rezidanslarında 24 saat sağlık, güvenlik ve teknik hizmet birimleri mevcuttur. Hafta içi 08.30-17.30 saatleri aralığında psiko-sosyal destek sağlamak, sosyal etkinlikler düzenlemek, yaşlıların problemlerine çözümler üretip bu problemlerin çözümünü sağlamak amacıyla sosyal hizmet uzmanı görev yapmaktadır. Darüşşafaka rezidanslarında kendi hayatını tek başına idame ettirebilen, 65 yaş ve üstü yaşlılar konaklamaktadırlar.

Darüşşafaka rezidansları da diğer huzurevleri gibi Özel Huzurevleri Yönetmeliği'ne bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Darüşşafaka Rezidansları Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği'ne uymaktadır. Yönetmeliğe uygun olarak hareket edilmektedir. Darüşşafaka Rezidanslarının amacı, geleceğini ve geri kalan yaşantısını Darüşşafaka'ya emanet etmiş olan bağışçılarına (yaşlılara) insan onuruna yaraşır, iyilik hallerini arttırıcı, genel motivasyonlarının yüksek olduğu, sağık ve sosyal alanlarda ihtiyaç duydukları en üst düzey desteği vermektir. (www.darussafaka.org, 2023)

Darüşşafaka rezidans bakım modelinden (kurum bakımı) yararlanabilmek için bireylerin 65 yaşı ve üstünde olup rezidans bakım modelinden yararlanmak için gerekli olan bağış tutarını ödemeleri gerekmektedir. Gereken bağış tutarı ödemesi yapılırken rezidans bakım modelinden yararlanacak bireylerle sözleşme imzalanarak bireylerin hakları güvence altına alınmaktadır. Böylelikle bireylerin hak mahrumiyeti yaşamasının önüne geçilmektedir.

Yaşlı bireyler sosyal hizmet uzmanları tarafından sosyal incelemeleri neticesinde kurum bakım modeline uygun buldukları takdirde gerekli sağık kontrollerinin yapılmasının ardından rezidans bakım modeline kabul edilerek yeni hayatlarına başlamış olmaktadır.

İ. Darüşşafaka Rezidanslarında Düzenlenen Sosyal Etkinlikler

Darüşşafaka rezidanslarında gerçekleştirilen sosyal etkinlikler sosyal hizmet uzmanları tarafından düzenlenmektedir. Sosyal hizmet uzmanları yaşlıların ihtiyaçlarına yönelik olarak boş zamanlarını değerlendirebilecekleri, yaşlıların ilgisini çekebilecek faaliyetleri yıllık, aylık ve haftalık plan olarak üç ayrı şekilde de hazırlamaktadırlar. Hazırlanan sosyal etkinliklere yaşlıların katılımını sağılamak, yaşlının sosyal etkinliklere katılımını teşvik etmek sosyal hizmet uzmanının görevidir. Sosyal hizmet uzmanı bu doğrultuda mesleki faaliyetlerini sürdürmektedir. Gerçekleştirilen sosyal etkinliklerin katılımcıları hem online veri tabanına kaydedilir hem de fiziki olarak saklanması için "sosyal etkinlikler" dosyasında muhafaza edilmektedir.

Sosyal hizmet uzmanları Darüşşafaka rezidanslarında tüm yaşlılarla mesleki görüşmeler yaparak yaşlının genel uyumunu, iyilik halini ve refahını destekleyici faaliyetlerde bulunmaktadır.

Darüşşafaka rezidanslarının ilki olan Darüşşafaka Yakacık Rezidans geniş bahçe kullanım alanı, fizik tedavi ünitesi, hobi salonu, oyun odası, lobi salonu, sinema salonu, sağlık birimi ve tek kişilik üye (yaşlı) odalarıyla hizmet vermektedir. Verilen hizmet ve gerçekleştirilen sosyal etkinlikler de ortamın fiziki atmosferine göre tasarlanmaktadır.

Fizik tedavi ünitesinde gerçekleştirilen sabah sporları fizik tedavi uzmanı eşliğinde, sosyal hizmet uzmanının katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Aynı şekilde her hafta sonu yapılan sinema ve konser gösterimi etkinlikleri sinema salonunda, sosyal hizmet uzmanının yaşlıların ilgi alanlarına yönelik olarak seçtiği film, konser gösterimleri gerçekleştirilmektedir.

Hobi salonunda yaşlıların ilgi alanlarına yönelik olarak hobi faaliyetleri, resim, ebru, origami, heykel, örgü vb. hobi faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Hobi faaliyetleri sosyal hizmet uzmanı tarafından belirlenip, hobi öğretmenin rehberliğinde hazırlanmaktadır. Dolayısıyla yaşlıların iyilik haline olumlu yönde etki edebilecek ve her türlü sosyal etkinlik plana dahil edilmektedir.

Darüşşafaka Yakacık Yaşlı Bakım Merkezi ve Huzurevi'nden çalışmaya katılan 15 yaşlı bireyin hepsinin akli melekeleri yerinde olup, fiziki veya ruhsal engel durumları bulunmamaktadır. Çalışmaya katılan yaşlılar farklı kültürel gruplara dahil olup tamamı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır. Çalışmaya katılan yaşlı bireyler sanılanın aksine tekil bir grup değildir.

1. Sinema Etkinlikleri

Sinema etkinlikleri yaşlılara özel olarak seçilmiş film ve belgesellerden oluşmaktadır. Seçilen filmlerin yaşlının anlayabileceği düzey ve uzunlukta olması önemlidir. Yaşlı bireylerin dikkatleri yetişkin bireylere göre daha hızlı dağılabildiğinden dolayı filmlerin uzunluğunu doğru ayarlayabilmek önemli olmaktadır. Yaşlı bireylerin günlük yaşantısında karşılaştığı yalnızlık, ölüm korkusu gibi temaları tetiklemeyecek daha sıcak, samimi filmler gösterilmesinin yaşlının iyilik

hali için olumlu yönde olacağı bilinmektedir. Gerçekleştirilen sinema etkinlikleri sonrası gösterimi yapılan film üzerine konuşmak ve yaşlıların bu film ile ilgili fikir belirtmelerini sağlamak, kendilerini önemli ve işe yarar hissetmelerine dolayısıyla iyilik hallerine olumlu yönde katkı yapacaktır. (Tezcan, 1982:187)

2. Tiyatro (Sahne Sanatları Etkinlikleri)

Tiyatro etkinlikleri sergilenen oyunlara katılım sağlayarak veya doğrudan mini piyes sergileyerek gerçekleştirilen etkinliklerdir. Tiyatro oyunlarına katılım sağlamadan önce yaşlı grubunun ilgi alanlarına yakın, fiziksel koşulları yaşlıların fizyolojik durumlarına uygun alanlarda gösterimi yapılan tiyatro oyunları tercih edilmelidir. Yaşlının ulaşabileceği, erişimi kolay ve yaşlıya uygun tasarlanmış alanlar yaşlının kendisini daha rahat hissetmesine ve söz konusu etkinlikten en üst düzey verimi almasını sağlamaktadır. Tiyatro etkinlikleri yaşlıların kültürel açıdan beslenmeleri ve monoton yaşantıdan kurtulmalarına olanak sağlamaktadır.

3. Kafe- Restoran Etkinlikleri

Kafe-restoran etkinlikleri yaşlının bulunduğu fiziki ortamdan uzaklaşmasını, farklı yerler ve farklı yemekler deneyimleyerek hayattan daha önceden aldığı doyumunu tekrar yakalayabilmesine olanak tanımaktadır. Yaşlı bireyler alışık oldukları ve buldukları ortamdan uzaklaşarak daha önceki yaşantılarında da olduğu gibi farklı yerler deneyimleyerek rutin yaşantıdan sıyrılmış olmaktadır.

Kafe restoran etkinlikleri seçilirken yaşlının ihtiyaçlarına, isteklerine cevap verebilecek, fiziki olarak yaşlı bireyi zorlamayacak yerlerin tercih edilmesi gerekmektedir.

4. Anı Etkinliği (EMDR Terapi)

Anı etkinliği olarak bahsedilen EMDR terapi yaşlının geçmişte kendisine acı vermiş olaylarla yüzleşmesini, bu anıyı duyarsızlaştırarak ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. (Charyeva, 2023:1) Yaşlılar, yaşamları boyunca pek fazla olaya tanıklık etmiş birçok olumsuz durumla karşı karşıya kalmışlardır. Bu durumlar kimi yaşlılar için oldukça travmatik ve acı dolu için Anı etkinliği sayesinde bireyler kendilerine acı veren, ruh hallerini olumsuz etkileyen bu olaylardan arınabilmektedirler.

5. Bibliyoterapi Etkinliği

Bibliyoterapi doğru bireyle, doğru zamanda ve doğru şartlarda, doğru kitabı birleştirmek esasına dayalı bir terapi yöntemidir. Geçmiş yaşantısında veya halihazırdaki yaşantısında ölüm korkusu, yalnızlık gibi duyguları yoğun olarak hisseden ve bu hisleri neticesinde iyilik hali olumsuz etkilenen yaşlı birey bibliyoterapi sayesinde yaşadığı korku ve hisleri hakkında iğr kazanmaktadır. İğr kazanan bireyler, sorunlarının çözümü için daha istekli ve tutarlı olmaktadır. Bu durum bireylerin değişime olan inancını arttırdığı gibi aynı zamanda da bireyin iyilik hali üzerinden olumlu yönde etki yapmaktadır. Yaşlı bireylerle uygulanırken yaşlı bireyin okuyabileceği, büyük puntolu ve kısa öykülerden oluşan parçaları seçmek bibliyoterapi gerçekleştirirken oldukça önemlidir. (Yılmaz, 2014:169)

6. ocuk ve Yaşlı Buluşmaları

ocuk ve yaşlı buluşmalarıyla kuşaklararası etkileşim sağlanmaktadır. Yaşlılar, ocuklarla birlikte oldukları ortamlarda kendilerini daha huzurlu hissetmektedirler. Çocuklarla bir arada olmak, yaşlıların çocukların yüksek enerjilerinden olumlu yönde etkilenmelerini sağlamaktadır. Yaşlılar, ocuklara kendi hayat tecrübelerine aktararak onları bilgilendirmekte, dolayısıyla sosyal işlevselliklerini yitirmemektedirler. (Canatan, 2008:68)

7. Spor Etkinlikleri

Yaşlılık dönemi hareket kabiliyetinin azaldığı, kas ve iskelet sistemi ağrılarının arttığı bir dönemdir. Yaşlılık evresiyle beraber bireylerin hareketinde ciddi kısıtlılıklar olabilmektedir. Bu kısıtlılık halinin etkisini azaltmak ve kas, iskelet sistemi ağrılarını azaltabilmek için spor faaliyetleri oldukça önemli olmaktadır. Yaşlılık döneminde uygulanacak egzersizler fizyoterapistler, uzman eğitmenler eşliğinde uygulanmalıdır. Yaşlının beden bütünlüğüne zarar verebilecek egzersizlerden kaçınılmalıdır. Yaşlılık döneminde artan susuzluk hissi nedeniyle dehidrasyona egzersiz süresince dikkat edilmelidir. Yaşlı bireylere yönelik olarak, yürüyüş, açma-germe, esme hareketleri ve kişiye özel egzersiz programları uygulanarak bireyin iyilik halini arttırmaya yönelik olarak hareket edilmektedir. (Soygden ve Cerit, 2015:199).

8. Doğum Günü Kutlamaları

Her insan doğar, büyür ve ölür, bu doğrultuda her insanın kendisine özel bir doğum günü olmaktadır. Bireyler, doğum günlerinde özellikle hatırlanmak, biri veya birileri tarafından önemli olduğu hissetmek istemektedirler. Bu durumda da yaşlı bireylerin doğum tarihlerini bilmek, doğum günlerinde onlara sürprizler hazırlayarak doğum günlerini tebrik etmek, psikolojik olarak hatırlandıklarını, değerli olduklarını hissettirmektedir. Bu durum da yaşlının iyilik hali üzerinde olumlu etki yaptığından dolayı yaşlıya yönelik yapılacak etkinlikler arasında olmaktadır.

9. Hobi Etkinlikleri

Yaşlıların yaşama aktif katılımlarını desteklemek için hobi etkinliklerine yaşlıların katılımı önemli olmaktadır. Yaşlı bireyler hobi etkinlikleri sayesinde aktif olarak yaşamın içinde kalıp yaşlılığın getirdiği monoton yaşam tarzından uzaklaşabilmektedir. (Altun, 2021:25) Ebru çalışmaları, kil-seramik heykel yapımı, boyama ve resim çalışmaları, etamin, örgü, dikiş, nakış çalışmaları hobi etkinlikleri arasında gösterilmektedir.

10. Gazete Okuma Etkinliği

Gazete okumanın toplum yaşantısından haberdar olmanın, bireyin kendisini güncel tutmanın yollarından biri olduğu bilinmektedir. Gazete yazıları yaşlı bireyin görebileceğinden daha küçük olduğu için yaşlı bireyler tek başına gazete yazıları okunmakta zorlanmaktadırlar. Bu durumda da yaşlıya bakım verenler yaşlıya belirli süre zarfında ilgi duyduğu haberleri veya köşe yazılarını okuyarak onların iyilik hallerini arttırmaya yönelik etkinlikler düzenleyebilmektedirler.

11. Psiko-Drama Etkinlikleri

Psiko-drama bireylerin problemlerle mücadele edebilme kapasitesini arttırarak, problemlerle mücadele ederken yaptıkları hatalar yüzünden kendilerini cezalandırmaları yerine farklı yollar denemeleri gerektiğini ifade eden bir uygulamadır.

Psikodrama, drama yöntemini kullanarak olayın öznesi olan kişiyi sürece dahil etmeyerek drama sahnesi tasarlamaktadır. Olayın öznesinin yaptığı hareketleri,

davranışları psikodrama oyunundaki bir başka kişi yaparak, özne olan kişinin hareketlerini farkına varmasına, özneyi oynayan kişinin hareketlerine odaklanarak sorun karşısında farklı çözümlere odaklanabilmektedir.

Psiko-drama hisler, söylenmemişler üzerine odaklanmaktadır. Birey, gündelik yaşantısında farketmediği sorunları psikodrama yöntemiyle farkına varmaktadır. Yaşlı bireyler de günlük yaşantısında karşılaştığı aşırı sinir, yalnızlık, kaygı, ölüm korkusu gibi duygularla yüzleşirken psikodrama yardımıyla bu sıkıntılara dair yeni yöntemler geliştirerek mücadele kapasitelerini arttırmaktadırlar. Dolayısıyla psiko-drama yaşlılık evresinde de bireylerin iyilik hali üzerinde olumlu etki yapmaktadır. Psikodrama profesyonel bir alan ve yöntem olduğundan dolayı psikodrama eğitimi verecek kişilerin de psikodrama eğitimi almış olmaları gerekmektedir. (Saraç ve Duyan, 2020:20).

IV. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın yöntemine, katılımcılara, veri toplama araçlarına ve verilerin analize ait genel bilgilere yer verilmiştir.

A. Araştırmanın Yöntemi

Yapılan bu çalışma fenomenolojik (olgubilim) desene esas alınarak tasarlanmış olup, veriler nitel çalışma yöntemlerinden görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Fenomenolojik modeli, açık bir şekilde ifade edilme zor olan olguların bakış açısını, algısını, deneyimini ve duygularını bütünsel olarak ortaya çıkarmak ve kullanılabilmesi için veri toplama ve analiz sürecinde nitel bir yaklaşıma dayanmaktadır (Patton, 2002). Yarı yapılandırılmış görüşme, nitel araştırmada çoğunlukla kullanılan bir teknik olarak öne çıkmaktadır. İnsanların olay ve olgular hakkındaki görüşleri, kendi tecrübeleri, duygusal birikimleri ile algı ve değerlerinin belirlenmeye çalışıldığı durumlarda başvurulan görüşme yöntemi, detaylı bilgi sağlama ve uygulama kolaylığı açısından tercih edilmektedir (Fossey vd., 2002).

B. Katılımcılar

Kolay ulaşılabilir veya uygun örnekleme, tamamen mevcut, hızlı ve ulaşılması kolay ögelere dayanır. Nitel çalışmalarda en fazla kullanılan örneklem seçim yöntemlerinden birisidir (Patton, 2005). Nitel araştırma yapan araştırmacıların çoğu durumda kullanacakları örneklem büyüklüğünün genelleme fırsatı vermeyeceğini öngördükleri ve nasıl seçildiklerine dikkat etmeden ulaşılması kolay ve çalışılması ucuz durumları tercih ettikleri bilinmektedir (Vogt vd., 2012). Kolaylık ve maliyet önemli olmakla birlikte, örneklenecek sınırlı sayıdaki durumdan en fazla bilginin nereden alınabileceğini stratejik olarak seçtikten sonra bunların dikkate alınması gerekir. Araştırmanın çalışma grubunu ise Darüşşafaka Yakacak Yaşlı Bakım Merkezi ve Huzurevi'nde yaşamlarını sürdüren yaşlılardan seçilen 15 katılımcı oluşturmuştur.

1. Katılımcıların Demografik Özellikleri, Sağlık Bilgisi ve Kurumda Geçen Süre

Çizelge 1: Katılımcıların Özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Rahatsızlık	Son 6 Ayda	Huzurevind
				Ameliyat/Operasyon	e Kalınan
				Yıl	Yıl
K1	Kadın	86	Yok	Yok	1
K2	Erkek	87	Kalp tansiyon	Yok	1
K3	Kadın	88	Kalp	Yok	8
K4	Kadın	83	Yok	Yok	3
K5	Kadın	93	Yok	Yok	22
K6	Kadın	100	Kalp-bacak	Yok	20
K7	Kadın	100	Kireçlenme	Yok	12
K8	Kadın	85	Dolaşım bozukluğu	Yok	1
K9	Kadın	90	Yok	Yok	9
K10	Kadın	93	Ağrı kireçlenme	Yok	1
K11	Kadın	83	Kalp ve ağrı	Yok	7
K12	Kadın	95	Kalp ve ağrı	Yok	4
K13	Erkek	74	Ayakta aksama Omurilik hasarı	Yok	2
K14	Erkek	97	Bel problemi	Yok	12
K15	Kadın	88	Kalp ve ağrı	Kalça kırığı ameliyatı	10

Katılımcıların özellikleri incelendiğinde 12'si kadınken 3'ü ise erkektir. Yaşları ise 74 ile 100 arasında değişmektedir. 4 kişi bir rahatsızlığı olmadığını belirtirken katılımcılarda en fazla kalp hastalıkları olduğu dikkat çekmektedir. 14 katılımcı son 6 ayda ameliyat/operasyon geçirmediğini ifade ederken 1 katılımcı ise kalça kırığı ameliyatı geçirmiştir. Katılımcıların en fazla huzurevinde kaldıklarıyla 1 yıl cevabını verdikleri görülürken bu süre 1 ile 22 yıl arasında değişmektedir.

C. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler bireysel görüşme tekniği ile toplanmıştır. Bir veri toplama aracı olarak görüşme, araştırmacı ile araştırmanın öznesi konumunda yer alan kişi arasında geçen kontrollü ve amaçlı sözel iletişim biçimidir. Araştırmada kullanılan sorular ise şunlardır:

1. Cinsiyetiniz ve yaşınızı paylaşabilir misiniz?
2. Sahip olduğunuz kalp, kanser, kas-iskelet sistemi veya hareketinizi kısıtlayacak herhangi bir rahatsızlığınız var mı?
3. Son 6 ay içerisinde geçirdiğiniz bir ameliyat/operasyon var mı?
4. Kaç yıldır huzurevinde (rezidansta) kalıyorsunuz?
5. Huzurevinde kalmayı tercih etmenizin nedenini açıklayabilir misiniz?
6. Huzurevine gelmeden önceki hayatınızda günlük aktivitelerinizi söyleyebilir misiniz? Günlük hayatınız hakkında bilgi verir misiniz?
7. Huzurevine geldikten sonra hayatınızda olumlu ve olumsuz yönde ne tür değişimler oldu, bunlardan bahsedebilir misiniz?
8. Huzurevinde boş kaldığınız vakitlerde neler yapıyorsunuz? Bir gününüz nasıl geçiyor?
9. Huzurevinde gerçekleştirilen hangi sosyal etkinliklere katılıyorsunuz? En sevdiğiniz sosyal etkinlik hangisi ve neden?
10. Gerçekleştirilen sosyal etkinlikleri işlevsel buluyor musunuz? Neden?
11. Sosyal etkinlikler sizin ihtiyaçlarınıza cevap verecek şekilde hazırlanıyor mu? Eksik bulduğunuz yönlerini paylaşır mısınız?
12. Sosyal etkinliklerin psikolojinize ne yönde etki ettiğini düşünüyorsunuz? Bunun sebebini açıklar mısınız?
13. Siz bir sosyal etkinlik düzenleyecek olsanız bu ne tür bir etkinlik olurdu, neden?

D. Verilerin Analizi

Veriler işlenirken ise betimsel analiz ve içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analiz ise olgu ve kavramlar hakkında yeterli bilginin verildiği

ve ham verinin ortaya çıkan temalara göre yeniden düzenlenerek doğrudan alıntılar aracılığıyla okuyucuya aktarılmasını ifade etmektedir (Guba ve Lincoln, 1982, s. 328). Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Son olarak analiz edilen maddelerin belirlenen kategorilere dayalı bir şekilde tekrarlanma sıklıkları ve yüzdeleri hesaplanmış ve bu bilgilere dayalı bir şekilde yorumlanmaya çalışılmıştır. Benzer olarak çalışmamızda Türkiye’de yaşlılarla sosyal hizmet uygulamasında gerçekleştirilen sosyal etkinliklerin değerlendirilmesi ve sosyal politikalarla ilişkilerine odaklanarak görüşme yoluyla veriler toplanacak olmasından dolayı bu verilerin yorumlanmasında en uygun analiz yönteminin betimsel analiz ve içerik analizi olduğu düşünülmektedir.

V. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya ilişkin elde edilen bulgulara ve bu bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

A. Yaşlılar Huzurevinde Bakımlarının Sağlanmasını İstiyor

Çizelge 2: Katılımcıların Huzurevinde Kalmayı Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Bulgular

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Bakımının sağlanması	9	37,5
Kendini güvende hissetme	4	16,7
Sosyallik ihtiyacını giderme	1	4,2
Yalnız kalmak istememe	8	33,3
Bağış yapmak isteme	2	8,3

Çizelge 2’de her bir cevap kategorisinin frekans ve yüzdeleri ile katılımcıların huzurevinde kalmayı tercih etme nedenlerine ilişkin bulguları göstermektedir. Katılımcıların 9’u bakımının sağlanması, 4’ü kendini güvende hissetme, 1’i sosyallik ihtiyacını giderme, 8’i yalnız kalmak istememe ve 2’si ise bağış yapmak isteme cevabını vermiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları ise şunlardır;

“Kendime bakım sağlayacak birilerini bulmakta oldukça zorluk çektim. Birkaç kişi ile anlaştım ancak anlaştığım insanlara da güvenemedim. Dolayısıyla evimin işi, bakım ihtiyaçlarım aksadı. Hem bakıcı bulamadığım hem de kendimi güvende hissedemediğim için huzurevinde kalmayı kendi açımdan uygun ve yararlı buldum. Bundan dolayı huzurevinde yaşamayı tercih ettim.”

“Eşimin vefatından sonra yalnız kalmak istemedim. Bu nedenle huzurevinde kalmak istedim. Buraya gelişimdeki temel amaç yalnızlıktan korkmam ve yalnız kalmak istememem oldu.”

“Yalnız kalmaktan korktuğum ve bağış yapmak istediğim için huzurevinde kalmak istedim.”

“Yalnız kalmak istemediğim için huzurevine gelmek istedim.”

“Kendimi güvende hissetmek istediğim için huzurevinde kalmayı tercih ettim.”

B. Yaşlılar Evde Vakit Geçiriyor

Çizelge 3: Katılımcıların Huzurevine Gelmeden Önceki Günlük Hayatlarına İlişkin Bulgular

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yürüyüş yapma	7	17,5
Alışveriş yapma	4	10,0
Evde ve ev işleriyle vakit geçirme	10	25,0
Kitap ve gazete okuma	4	10,0
Radyo, sinema ve televizyonla vakit geçirme	3	7,5
Gezme	3	7,5
Aile ve arkadaşlarla vakit geçirme	5	12,5
Etkinlik ve faaliyetlere katılma	4	10,0

Çizelge 3’te her bir cevap kategorisinin frekans ve yüzdeleri ile katılımcıların huzurevine gelmeden önceki günlük hayatlarına ilişkin bulguları göstermektedir. Katılımcıların 7’si yürüyüş yapma, 4’ü alışveriş yapma, 10’u evde ve ev işleriyle vakit geçirme, 4’ü kitap ve gazete okuma, 3’ü radyo, sinema ve televizyonla vakit geçirme, 3’ü gezme, 5’i aile ve arkadaşlarla vakit geçirme ve 4’ü ise etkinlik ve faaliyetlere katılma cevabını vermiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları ise şunlardır;

“Bol bol yürüyüş yapardım, alışveriş yapardım, evimin balkonunda çay, kahve içerdim. Belirli saatler arasında mutlaka kitap okurdum ancak genellikle evimde vakit geçirir ve ev işleriyle meşgul olurdu.”

“Eşimle yürüyüş yapardık. Vaktimin büyük çoğunluğu evimde televizyon izleyerek geçirirdim. Nadiren de olsa eşimle birlikte yürüyüş yapardık.”

“Vakıflarda gönüllülük faaliyetlerinde bulunuyordum. Ev işleri yapıyordum, bol bol kitap okurdum. Alışveriş yapardım.”

“Bol bol yürüyüş yapardım, ev işlerimi yapardım, akrabalarım ile buluşurdum ve bol bol gazete okurdum.”

“Ev işleriyle uğraşıyordum, yürüyüş yapıyordum.”

C. Huzurevi Yaşlıları Sosyalleştiriyor

Çizelge 4: Katılımcıların Huzurevine Geldikten Sonra Hayatlarındaki Olumlu ve Olumsuz Değişimlere İlişkin Bulgular

Olumlu	Frekans (f)	Yüzde (%)	Olumsuz	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sosyalleşme	9	50,0	Farklı kültürden insanlar için iletişimde zorlanma	3	21,4
Kendi kendine yetebilme	2	11,1	Doktor ve sağlık ekibinden aradığını bulamama	1	7,1
Güvenlik ve Sağlık konusunda güvende hissetme	6	33,3	Yemekleri beğenmeme	2	14,3
Farklı Yemekler yeme	1	5,6	Sevdiklerini özleme	2	14,3
			Evini özleme	2	14,3
			Odada problemler yaşama	1	7,1
			Adaptasyon sorunu	2	14,3
			İşini bırakmak zorunda kalma	1	7,1

Çizelge 4’te her bir cevap kategorisinin frekans ve yüzdeleri ile katılımcıların huzurevine geldikten sonra hayatlarındaki olumlu ve olumsuz değişimlere ilişkin bulguları göstermektedir. Olumlu yönlerine katılımcıların 9’u sosyalleşme, 2’si kendi kendine yetebilme, 6’sı güvenlik ve sağlık konusunda güvende hissetme ve 1’i farklı yemekler yeme cevabını verirken olumsuz yönlerine ise 3’ü farklı kültürden insanlar olduğu için iletişimde zorlanma, 1’i doktor ve sağlık ekibinden aradığını bulamama, 2’si yemekleri beğenmeme, 2’si sevdiklerini özleme, 2’si evini özleme, 1’i odada problemler yaşama, 2’si adaptasyon sorunu ve 1’i işini bırakmak zorunda kalma cevabını vermiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları ise şunlardır;

“Sosyalleştiğimi hissettim. Daha fazla arkadaş edindim ve bu arkadaşlarımla vakit geçirmeye başladım. Daha dışadönük bir insana dönüştüğümü fark ettim. Yapılan aktivitelere katılarak daha işe yarar ve zinde hissediyorum. Bunlar benim açımdan olumlu yönleri. Olumsuz yönlerine gelecek olursam; farklı profilde çok fazla insan olduğu için insanlarla iletişim kurmakta zorlanıyorum. Zaman zaman kültürel çatışmalara maruz kalıyorum. Huzurevindeki arkadaş gruplarına uyum sağlayamadım, bu sebeple belirli kişilerle görüşüyor ve arkadaşlıklarımı da bu doğrultuda devam ettirmeye çalışıyorum. Toplu yaşanan bir yer olduğu için kendimi biraz daha ikinci plana aldım. Bu da benim için olumsuz tarafı.”

“Hayatımın genel olarak olumsuz yönde değiştiğini düşünüyorum. Huzurevinde görev yapan doktorlardan ve sağlık ekibinden aradığımı hiçbir zaman bulamadım. Huzurevindeki yemekleri beğenmiyorum. Benim damak tadıma hitap etmiyor. Dolayısıyla bana göre huzurevinde kalıyor olmak hayatımı olumsuz yönde etkiledi.”

“Olumlu olarak kendimi daha güvende hissediyorum. Sağlık ve güvenlik konularında oldukça güvende hissediyorum. Olumsuz olarak ise eskisine göre daha da yalnızlaştığımı düşünüyorum. İlgilenenler kişiler olsa da eski arkadaşlıklarımı özleyor ve arıyorum.”

“Olumlu olarak sosyal çevrem genişledi. Yeni arkadaşlıklar edindim, çok değerli insanlarla tanıştım. Huzurevinde kaldığım odada sürekli sorunlar çıktı, su bastı, teknik ekipmanlarda (klima vs.) problemler yaşadım. Bu problemleri yaşıyor olmak beni olumsuz etkiledi.”

“Sağlığım yakından kontrol oldu, bu durum benim daha güvende hissetmemi sağladı. Evimde kaldığım süreçte kendime yeni faaliyetler bulmakta zorlanıyordum, dışarı pek fazla çıkmamaya başlamıştım. Huzurevine geldikten sonra bu döngüyü kırabildim ve daha fazla sosyalleşebildiğimi hissettim. Olumsuz söyleyeceğim şey, huzurevi her ne kadar artık evim olsa da hiçbir zaman evimin tadını veremiyor.”

D. Yaşlılar Huzurevinde Çoğunlukla Odalarında Vakit Geçiriyor

Çizelge 5: Katılımcıların Huzurevinde Boş Kaldıkları Vakitlerde Neler Yaptığına İlişkin Bulgular

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Odada kitap, gazete, televizyon, radyo, tablet ve bilgisayarla vakit geçirme	12	32,4
Sosyal etkinliklere katılma	3	8,1
Hobi etkinliklerine katılma	4	10,8
Sohbet etme	9	24,3
Örgü örme	3	8,1
Spor yapma	5	13,5
Hatıra fotoğraflara bakma	1	2,7

Çizelge 5’te her bir cevap kategorisinin frekans ve yüzdeleri ile katılımcıların huzurevinde boş kaldıkları vakitlerde neler yaptığına ilişkin bulguları göstermektedir. Katılımcıların 12’si odada kitap, gazete, televizyon, radyo, tablet ve bilgisayarla vakit geçirme, 3’ü sosyal etkinliklere katılma, 4’ü hobi etkinliklerine katılma, 9’u sohbet etme, 3’ü örgü örme, 5’i spor yapma ve 1’i ise hatıra fotoğraflara bakma cevabını vermiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları ise şunlardır;

“Televizyon izliyorum, vaktimin büyük kısmını huzurevimdeki odamda geçiriyorum. Ara sıra alışveriş etkinliklerine katılıyorum, böylelikle istediğim ürünleri aldtırarak ihtiyaçlarımı karşılıyorum.”

“Televizyon izliyorum, vaktimin büyük kısmını huzurevimdeki odamda geçiriyorum. Yemek-restoran etkinlikleri olursa onlara katılıyorum. Zaman zaman hobi salonuna inerek orada vakit geçiriyor, hobi çalışmaları yapıyorum.”

“Hobi etkinliklerine katılıyorum, bol bol örgü örüyorum. Buradaki arkadaşlarımla sohbetler ediyorum. Sosyal olarak oldukça aktif bir şekilde günlerimi geçirmeye gayret ediyorum.”

“Odamda televizyon izliyorum, gazete okuyorum, buradaki arkadaşlarımla sohbet ediyorum.”

“Arkadaşlarımla sohbet ediyorum, odamda belgesel izliyorum. Sabah sporuna katılıyorum.”

E. Sosyal Etkinliklere Katılımın En Büyük Sebebi Sağlık Düşüncesi

Çizelge 6: Katılımcıların Huzurevinde Gerçekleştirilen Hangi Sosyal Etkinliklere Katıldıklarına İlişkin Bulgular

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sahne sanatları	2	10,5
Alışveriş etkinliği	3	15,8
Sosyal etkinliğe katılmama	1	5,3
Yemek-restoran etkinlikleri	4	21,1
Hobi etkinlikleri	3	15,8
Sabah sporu	5	26,3
Anı etkinliği	1	5,3

Çizelge 6’da her bir cevap kategorisinin frekans ve yüzdeleri ile katılımcıların huzurevinde gerçekleştirilen hangi sosyal etkinliklere katıldıklarına ilişkin bulguları göstermektedir. Katılımcıların 2’si sahne sanatları, 3’ü alışveriş etkinliği, 1’i sosyal etkinliğe katılmama, 4’ü yemek-restoran etkinlikleri, 3’ü hobi etkinlikleri, 5’i sabah sporu ve 1’i ise anı etkinliği cevabını vermiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları ise şunlardır;

“Neredeyse tüm sahne sanatları, opera, bale, sinema, tiyatro, konser katılmaya gayret ediyorum ancak bu etkinliklerin yapılma sıklıkları biraz uzun. En çok katıldığım etkinlik alışveriş etkinliği. Alışveriş etkinliğine katılarak hem kendi ihtiyaçlarımı karşılıyorum hem de psikolojime yararlı bir şey yaptığımı düşünüyorum.”

“Sosyal etkinliklere katılmamayı tercih ediyorum. Diğer insanlarla anlaşamıyorum. Yapılan sosyal etkinliklerin çoğu da huzurevinin dışında olduğu için yorulacağımı bildiğim için katılmamayı seçiyorum.”

“Yemek-restoran etkinliklerine katılmayı seviyorum. Farklı tatlar denemek hoşuma gidiyor. Günlük yaşantım içinde hayatıma farklılık kattığını düşünüyorum.”

“Hobi etkinliklerine katılıyorum, hobi etkinliklerinde bulunmayı seviyorum. Hobi etkinlikleri hem bir şeyler paylaşabildiğimiz hem de grup olarak bir şeyler

yaptığımız için ortak bir amaç etrafında birleşmemizi sağlıyor. Bu yüzden en çok hobi etkinliklerine katılıyorum.”

“Sabah sporuna, alışveriş etkinliklerine, kafe-restoran etkinliklerine katılım sağlıyorum. En sevdiğim etkinlik alışveriş etkinliği çünkü alışveriş etkinliği sayesinde ihtiyaçlarımı karşılayabiliyorum ve mağazaları gezmek beni mutlu ediyor, kendimi iyi hissettiriyor.”

“Sabah sporuna ve anı etkinliğine katılıyorum. En sevdiğim anı etkinliği çünkü bu etkinlik sayesinde geçmişten konuşabiliyorum. Geçmiş konuşmak ve geçmiş hatırlamak, kendimi ifade etmek bana iyi hissettiriyor.”

F. Sosyal Etkinlikler, Sosyalleşmeyi Sağlıyor

Çizelge 7: Katılımcıların Gerçekleştirilen Sosyal Etkinlikleri İşlevsel Bulup Bulmadıklarına İlişkin Bulgular

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kültür ve sanat alanında kaliteli etkinlikler yapılması gerektiğinden işlevsel bulmama	1	6,7
Sosyalleşmeyi sağladığından işlevsel	4	26,7
Daha farklı şeyler yapılması gerektiğinden az işlevsel	1	6,7
Farklı ortamlar iyi hissettirdiğinden işlevsel	1	6,7
Etkinliklerde yaşa dikkat ettiklerinden işlevsel	3	20,0
Sağlık yönünden işlevsel	2	13,3
Kimileri memnun olurken kimileri memnun olmadığından işlevsel bulmama	1	6,7
Değişiklik olduğundan işlevsel	1	6,7
Yaşama tutunmayı sağladığından işlevsel	1	6,7

Çizelge 7’de her bir cevap kategorisinin frekans ve yüzdeleri ile katılımcıların gerçekleştirilen sosyal etkinlikleri işlevsel bulup bulmadıklarına ilişkin bulguları göstermektedir. Katılımcıların 1’i kültür ve sanat alanında kaliteli etkinlikler yapılması gerektiğinden işlevsel bulmama, 4’ü sosyalleşmeyi sağladığından işlevsel, 1’i daha farklı şeyler yapılması gerektiğinden az işlevsel, 1’i farklı ortamlar iyi hissettirdiğinden işlevsel, 3’ü etkinliklerde yaşa dikkat ettiklerinden işlevsel, 2’si sağlık yönünden işlevsel, 1’i kimileri memnun olurken kimileri memnun olmadığından işlevsel bulmama, 1’i değişiklik olduğundan işlevsel ve 1’i ise yaşama

tutunmayı sağladığından işlevsel cevabını vermiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları ise şunlardır;

“Bana göre etkinlikler işlevsel. Yararlı buluyorum. Yaşlıların sosyalleşmeye ihtiyaçları olduğunu düşünüyorum etkinliklerin de sosyalleşmek için iyi birer araç olduğunu düşünüyorum.”

“İşlevsel buluyorum, çünkü hazırlanan etkinlikler yaşımız dikkate alınarak hazırlanıyor. Yaşımız ilerlediği için bize özel hazırlamaları işlevsel olmasını sağlıyor. Dikkat ediyorlar bu duruma.”

“Ben bu etkinlikleri işlevsel buluyorum çünkü bu etkinliklerin tamamı sosyal içerikli. Sosyal olmak insanları mutlu eder bu sebeple bence bu etkinlikler işlevseler.”

“Ben işlevsel bulmuyorum çünkü huzurevinde kalan kişiler arasında büyük bir kültürel fark var. Birine hitap eden bir şey başkasına hitap etmiyor. Bu durumda da herkes memnun olmuyor bu yüzden bence işlevsel değiller.”

“İşlevsel buluyorum çünkü değişiklik oluyor. İnsanlar değişikliği sever.”

G. Sosyal Etkinlikler Yaşlıların İhtiyaçlarına Cevap Veriyor

Çizelge 8: Katılımcıların Sosyal Etkinliklerin İhtiyaçlarına Cevap Verip Vermediklerine ve Eksik Bulduğu Yönleriyle İlgili Düşüncelerine İlişkin Bulgular

İhtiyaçlara Cevap Verme	Frekans (f)	Yüzde (%)	Eksiklikler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tümü olmasa da bir kısmına cevap verme	3	20,0	Tekil isteklerin ikinci plana atılması	1	10,0
İhtiyaçlara cevap verme	11	73,3	Daha fazla oyun etkinliği olmalı	1	10,0
Etkinliklere katılmadığı için soruyu yanıtlamama	1	6,7	Farklı etkinlikler olmalı	2	20,0
			Farklı yerlere geziler olmalı	1	10,0
			Etkinlikler yaşa uygun olmalı	4	40,0
			Etkinlikler doktorlara danışılarak hazırlanmalı	1	10,0

Çizelge 8’de her bir cevap kategorisinin frekans ve yüzdeleri ile katılımcıların sosyal etkinliklerin ihtiyaçlarına cevap verip vermediklerine ve eksik bulduğu yönleriyle ilgili düşüncelerine ilişkin bulguları göstermektedir. Katılımcıların 3’ü tümü olmasa da bir kısmına cevap verme, 11’i ihtiyaçlara cevap verme ve 1’i etkinliklere katılmadığı için soruyu yanıtlamama cevabını verirken eksikliklere ise 1’i tekil isteklerin ikinci plana atılması, 1’i daha fazla oyun etkinliği olmalı, 2’si farklı etkinlikler olmalı, 1’i farklı yerlere geziler olmalı, 4’ü etkinlikler yaşa uygun olmalı ve 1’i ise etkinlikler doktorlara danışılarak hazırlanmalı cevabını vermiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları ise şunlardır;

“Sosyal etkinlikler benim ihtiyaçlarımın tümüne olmasa da bir kısmına cevap veriyor. Bunun en büyük eksikliğinin de çoğunluğun istediği şeyin yapılarak bireylerin tekil olarak istedikleri şeyin ikinci plana atılması olarak görüyorum.”

“Tümü olmasa da çoğu ihtiyaçlarıma cevap verir şekilde hazırlanıyor. Bana göre daha fazla oyun etkinliği yapılmalı, böylece benim gibi huzurevinden dışarı çıkmak istemeyen yaşlılar da katılım sağlayabilir.”

“İhtiyaçlarımıza cevap veriyor ancak bazı sosyal etkinliklerin yaşımıza uygun olmadığını düşünüyorum. Mesafesi uzak olan yerler yerine huzurevine daha yakın yerlere etkinlik düzenlenmeli, arabada uzun süre seyahat etmeye sağlığımız artık el vermiyor.”

“Son zamanda etkinliklere katılamadığım için buna cevap vermem doğru olmaz diye düşünüyorum.”

“İhtiyaçlarımıza cevap veriyor ancak etkinlikler hazırlanırken sağlık faktörü daha göz önünde tutulmalı, etkinlikler doktorlara danışılarak hazırlanmalı diye düşünüyorum.”

H. Sosyal Etkinlikler, Yaşlıların Psikolojilerine Olumlu Etki Ediyor

Çizelge 9: Katılımcıların Sosyal Etkinliklerin Psikolojilerine Ne Yönde Etki Ettiğini Düşündüklerine İlişkin Bulgular

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Farklılık olduğundan olumlu	2	13,3

Vakit geçirmeyi sağladığından olumlu	5	33,3
Sevdiği bir şeyi yapmak mutlu ettiğinden olumlu	1	6,7
Sosyalleşmeyi sağladığından olumlu	4	26,7
Bir şeyler ürettiğini görmek memnun ettiğinden olumlu	1	6,7
Sağlığı korumaya yardımcı olduğundan olumlu	2	13,3

Çizelge 9’da her bir cevap kategorisinin frekans ve yüzdeleri ile katılımcıların sosyal etkinliklerin psikolojilerine ne yönde etki ettiğini düşündüklerine ilişkin bulguları göstermektedir. Katılımcıların 2’si farklılık olduğundan olumlu, 5’i vakit geçirmeyi sağladığından olumlu, 1’i sevdiği bir şeyi yapmak mutlu ettiğinden olumlu, 4’ü sosyalleşmeyi sağladığından olumlu, 1’i bir şeyler ürettiğini görmek memnun ettiğinden olumlu ve 2’si ise sağlığı korumaya yardımcı olduğundan olumlu cevabını vermiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları ise şunlardır;

“İlgi alanıma hitap ederse olumlu yönde etki ettiğini düşünüyorum. Çünkü sevdiğim bir şeyi yapmak herkesi mutlu eder, dolayısıyla beni de mutlu ediyor.”

“Etkinlikten sonraki ilk 3-4 gün oldukça olumlu yönde etki ediyor. Çünkü 3-4 gün boyunca sosyalleşme ihtiyacımın karşılandığını düşünüyorum. Sosyalleşmemi sağlıyor. Bu yüzden etkinliklerin olumlu yönde bana etki ettiğini düşünüyorum.”

“Psikolojime oldukça olumlu yönde etki ediyor. Çünkü hayatın rutininden bizleri uzaklaştırıyor.”

“Psikolojime oldukça olumlu yönde etki ediyor. Çünkü ben boş kalmayı seven bir insan değilim. Sosyal etkinlikler bize uğraş veriyor. Boş kalmadığımız ve bir şeyler yaptığımız için olumlu etki ediyor.”

İ. Yaşlıların Sosyal Etkinlik Konusunda İstekleri Öznel ve Değişkendir

Çizelge 10: Katılımcıların Sosyal Etkinlik Düzenleyecek Olsalar Ne Tür Bir Etkinlik Olacağına İlişkin Bulgular

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yaşlılara hitap ettiğinden Türk müziği konseri	1	6,7
Hafızaya iyi geldiğinden tavla, satranç, okey vb. oyunlar	2	13,3

Doğa iyi geleceğinden yürüyüş veya piknik	1	6,7
Anlayışa ve bilgiye ihtiyaç olduğundan bilgilendirme seminerleri	2	13,3
Başarılı olmak mutlu ettiğinden börek yapmak isteme	1	6,7
Keyif alacağımı düşündüğünden güzel ve dingin bir yerde arkadaşlarla çay içme	1	6,7
Sağlığa iyi geleceğinden yürüyüş	3	20,0
Motor becerilerin körelmemesi için örgü etkinliği	1	6,7
Aynı şehir insanı sıkacağından farklı şehirlere seyahat	1	6,7
Yaşlıları gençliklerine götürmek için klasik film gösterimi	1	6,7
Çocuklar enerji ve mutluluk verdiklerinden çocuklarla beraber boyama etkinliği	1	6,7

Çizelge 10’da her bir cevap kategorisinin frekans ve yüzdeleri ile katılımcıların sosyal etkinlik düzenleyecek olsalar ne tür bir etkinlik olacağına ilişkin bulguları göstermektedir. Katılımcıların 1’i yaşlılara hitap ettiğinden Türk müziği konseri, 2’si hafızaya iyi geldiğinden tavla, satranç, okey vb. oyunlar, 1’i doğa iyi geleceğinden yürüyüş veya piknik, 2’si anlayışa ve bilgiye ihtiyaç olduğundan bilgilendirme seminerleri, 1’i başarılı olmak mutlu ettiğinden börek yapmak isteme, 1’i keyif alacağımı düşündüğünden güzel ve dingin bir yerde arkadaşlarla çay içme, 3’ü sağlığa iyi geleceğinden yürüyüş, 1’i motor becerilerin körelmemesi için örgü etkinliği, 1’i aynı şehir insanı sıkacağından farklı şehirlere seyahat, 1’i yaşlıları gençliklerine götürmek için klasik film gösterimi ve 1’i ise çocuklar enerji ve mutluluk verdiklerinden çocuklarla beraber boyama etkinliği cevabını vermiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan bazıları ise şunlardır;

“Canlı Türk Müziği konseri yapmak isterdim. Yaşlılara doğrudan hitap ettiğini düşünüyorum ve ortak kabul olduğunu düşünüyorum. Bana göre çoğu yaşlı Türk Sanat Müziği sever. Bu yüzden hem onların hoşlandığı bir şeyi yapmış olurum hem de konsere eşlik etmelerini sağlayarak kendilerini faydalı ve yararlı hissetmelerini sağladım.”

“Tavla ve satranç turnuvası yapmak isterdim. Bu oyunların Alzheimer, Demans gibi hastalıklara iyi geldiğini düşünüyorum. Yaşlıların da çoğunun hafızası zayıfladığı için böyle bir etkinliği yapmanın yararlı olacağını düşünüyorum.”

“Ben deniz kenarında sabah yürüyüşü, açık havada yürüyüş veya piknik gibi bir faaliyet yapardım. Doğada olmak kim olursa olsun herkese kendini iyi hissettirir. Geçmişin pişmanlıklarından ve acılarından uzaklaştırır.”

“Ben tüm yaşlılara seminer vermek isterdim. Tarih, bilim vs. konularında çünkü yaşlı da olsak hala bilgiye aç olduğumuzu düşünüyorum. Bilgilenmeye ihtiyacımız var. Yaşımız ne olursa olsun.”

“Ben oldukça güzel ve dingin bir yerde buradaki arkadaşlarımla çay içmeyi isterdim. Çünkü onların sohbetlerine hayalimdeki gibi bir yerde eşlik ettiğimde daha çok keyif alacağımı düşünüyorum. Böyle bir ortamda olmanın hayali bile bana huzur veriyor.”

“Daha sık örgü etkinliği yaptırmak isterdim. Çünkü yaşlandıkça parmakların hantallaştığını düşünüyorum. Hem hantallaşmamak hem de motor becerilerimiz körelmesin diye böyle bir etkinlik yapmak isterdim.”

“Ben farklı şehirlere seyahat etkinliği düzenledim. Çünkü aynı şehirde olmak, aynı şeyleri yapmanın insanı sıkacağına düşünüyorum.”

“Ben klasik filmleri göstermek isterdim. Yaşlıları gençliklerine götürüp mutlu olmalarını sağladım.”

“Çocuklarla beraber boyama etkinliği düzenlemek istediğini, çocuklarla birlikte olmanın kendisine enerji verdiğini, çocukların mutluluğundan mutlu olabildiğini ve çocuklarla birlikte bir şeyler yapabilmeyi özlediği için böyle bir etkinlik düzenlemek istediğini aktarmıştır.”

VI. SONUÇ

Çalışma kapsamında Türkiye’de yaşlılarla sosyal hizmet uygulamasında gerçekleştirilen sosyal etkinliklerin değerlendirilmesi ve sosyal politikalarla ilişkilerine odaklanarak huzurevinde yaşayan 15 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya katılan katılımcıların özellikleri incelendiğinde 12’si kadınsa 3’ü ise erkektir. Yaşları ise 74 ile 100 arasında değişmektedir. 4 kişi bir rahatsızlığı olmadığını belirtirken katılımcılarda en fazla kalp hastalıkları olduğu dikkat çekmektedir. 14 katılımcı son 6 ayda ameliyat/operasyon geçirmediğini ifade ederken 1 katılımcı ise kalça kırığı ameliyatı geçirmiştir. Katılımcıların en fazla huzurevinde kaldıkları yıla 1 yıl cevabını verdikleri görülürken bu süre 1 ile 22 yıl arasında değişmektedir. Çalışma sonucunda katılımcıların huzurevinde kalmayı tercih etme nedenleri incelendiğinde katılımcıların 9’u bakımının sağlanması, 4’ü kendini güvende hissetme, 1’i sosyallik ihtiyacını giderme, 8’i yalnız kalmak istememe ve 2’si ise bağış yapmak isteme cevabını vermiştir.

Yapılan çalışmada katılımcıların huzurevine gelmeden önceki günlük hayatları incelendiğinde katılımcıların 7’si yürüyüş yapma, 4’ü alışveriş yapma, 10’u evde ve ev işleriyle vakit geçirme, 4’ü kitap ve gazete okuma, 3’ü radyo, sinema ve televizyonla vakit geçirme, 3’ü gezme, 5’i aile ve arkadaşlarla vakit geçirme ve 4’ü ise etkinlik ve faaliyetlere katılma cevabını vermiştir.

Bu çalışmada katılımcıların huzurevine geldikten sonra hayatlarındaki olumlu ve olumsuz değişimler incelendiğinde olumlu yönlerine katılımcıların 9’u sosyalleşme, 2’si kendi kendine yetebilme, 6’sı güvenlik ve sağlık konusunda güvende hissetme ve 1’i farklı yemekler yeme cevabını verirken olumsuz yönlerine ise 3’ü farklı kültürden insanlar olduğu için iletişimde zorlanma, 1’i doktor ve sağlık ekibinden aradığını bulamama, 2’si yemekleri beğenmeme, 2’si sevdiklerini özleme,

2'si evini özleme, 1'i odada problemler yaşama, 2'si adaptasyon sorunu ve 1'i işini bırakmak zorunda kalma cevabını vermiştir.

Yapılan çalışmada katılımcıların huzurevinde boş kaldıkları vakitlerde neler yaptığı incelendiğinde katılımcıların 12'si odada kitap, gazete, televizyon, radyo, tablet ve bilgisayarla vakit geçirme, 3'ü sosyal etkinliklere katılma, 4'ü hobi etkinliklerine katılma, 9'u sohbet etme, 3'ü örgü örme, 5'i spor yapma ve 1'i ise hatıra fotoğraflara bakma cevabını vermiştir.

Bu çalışmada katılımcıların huzurevinde gerçekleştirilen hangi sosyal etkinliklere katıldıkları incelendiğinde katılımcıların 2'si sahne sanatları, 3'ü alışveriş etkinliği, 1'i sosyal etkinliğe katılmama, 4'ü yemek-restoran etkinlikleri, 3'ü hobi etkinlikleri, 5'i sabah sporu ve 1'i ise anı etkinliği cevabını vermiştir.

Çalışma sonucunda katılımcıların gerçekleştirilen sosyal etkinlikleri işlevsel bulup bulmadıkları incelendiğinde katılımcıların 1'i kültür ve sanat alanında kaliteli etkinlikler yapılması gerektiğinden işlevsel bulmama, 4'ü sosyalleşmeyi sağladığından işlevsel, 1'i daha farklı şeyler yapılması gerektiğinden az işlevsel, 1'i farklı ortamlar iyi hissettirdiğinden işlevsel, 3'ü etkinliklerde yaşa dikkat ettiklerinden işlevsel, 2'si sağlık yönünden işlevsel, 1'i kimileri memnun olurken kimileri memnun olmadığından işlevsel bulmama, 1'i değişiklik olduğundan işlevsel ve 1'i ise yaşama tutunmayı sağladığından işlevsel cevabını vermiştir.

Bu çalışmada katılımcıların sosyal etkinliklerin ihtiyaçlarına cevap verip vermedikleri ve eksik bulduğu yönleriyle ilgili düşünceleri incelendiğinde katılımcıların 3'ü tümü olmasa da bir kısmına cevap verme, 11'i ihtiyaçlara cevap verme ve 1'i etkinliklere katılmadığı için soruyu yanıtlamama cevabını verirken eksikliklere ise 1'i tekil isteklerin ikinci plana atılması, 1'i daha fazla oyun etkinliği olmalı, 2'si farklı etkinlikler olmalı, 1'i farklı yerlere geziler olmalı, 4'ü etkinlikler yaşa uygun olmalı ve 1'i ise etkinlikler doktorlara danışılarak hazırlanmalı cevabını vermiştir.

Yapılan çalışmada katılımcıların sosyal etkinliklerin psikolojilerine ne yönde etki ettiğini düşündükleri incelendiğinde katılımcıların 2'si farklılık olduğundan olumlu, 5'i vakit geçirmeyi sağladığından olumlu, 1'i sevdiği bir şeyi yapmak mutlu ettiğinden olumlu, 4'ü sosyalleşmeyi sağladığından olumlu, 1'i bir şeyler ürettiğini

görmek memnun ettiğinden olumlu ve 2'si ise sağlığı korumaya yardımcı olduğundan olumlu cevabını vermiştir.

Çalışmadan elde edilen veriler sonucunda katılımcıların sosyal etkinlik düzenleyecek olsalar ne tür bir etkinlik olacağı incelendiğinde katılımcıların 1'i yaşlılara hitap ettiğinden Türk müziği konseri, 2'si hafızaya iyi geldiğinden tavlama, satranç, okey vb. oyunlar, 1'i doğa iyi geleceğinden yürüyüş veya piknik, 2'si anlayışa ve bilgiye ihtiyaç olduğundan bilgilendirme seminerleri, 1'i başarılı olmak mutlu ettiğinden börek yapmak isteme, 1'i keyif alacağını düşündüğünden güzel ve dingin bir yerde arkadaşlarla çay içme, 3'ü sağlığa iyi geleceğinden yürüyüş, 1'i motor becerilerin körelmemesi için örgü etkinliği, 1'i aynı şehir insanı sıkacağından farklı şehirlere seyahat, 1'i yaşlıları gençliklerine götürmek için klasik film gösterimi ve 1'i ise çocuklar enerji ve mutluluk verdiklerinden çocuklarla beraber boyama etkinliği cevabını vermiştir.

Gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde adayların ortak talebi ve beklentisi gerçekleştirilen sosyal etkinliklerin kişiye özel olması ve temel kaygılarının sağlık düşüncesi olduğu yönündedir. Bu durum, yaşlılarla gerçekleştirilecek sosyal etkinliklerin tek tip yapılmaması gerektiğini, yaşlıların sanılanın aksine tek tip bir grup olmadıklarını, farklı kültürlerden gelen zevkleri, istekleri ve beklentileri farklı bir grup olduklarını göstermektedir. Sosyal etkinliklere katılan yaşlıların temel kaygılarının sağlık olduğu, sağlığına olumlu yönde etki edebilecek sosyal etkinliklere katıldıkları tespit edilmiştir. Yaşlılar, huzurevinde sosyalleştiklerini ancak buna rağmen vakitlerinin büyük kısmını odalarında televizyon izleyerek veya gazete okuyarak geçirdiklerini aktarmışlardır. Bu durum yaşlıların sosyalleşme süreçleriyle yetişkin bireylerin sosyalleşme süreçlerinin farklı olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Sosyal hizmet ve sosyal politika, kişilerin streslerinin ve kaygılarının azaltılmasını, sorun çözme yeteneklerinin geliştirebilmesini ve en önemlisi de sosyal işlevselliklerinin artırılmasını, bireylerin iyi olma durumuna ulaşmasını amaçlamaktadır (Yolcuoğlu, 2012). Çalışmada da yapılan görüşmelerle yaşlıların huzurevleri sayesinde çeşitli etkinliklere katıldığı, sosyalleşmesinin sağlandığı, kendilerini güvende hissedecekleri bir ortamın sağlandığı, kendilerini işe yarar hissettikleri ve tüm bakım hizmetlerinin karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu

kapsamda çalışmadan elde edilen sonuçlarda sosyal politikanın amaçlarını doğrular niteliktedir.

Çalışma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere yaşlıların huzurevi bakım modelini tercih etmelerinin temel nedenlerinin bakımının sağlanması ve kendisini güvende hissetmek olduğu görülmektedir. Bu noktada özellikle sosyal politikaya dikkat edilmesi gerekmektedir. Sosyal politika aracılığıyla bireylerin kendilerini güvende hissetmeleri, insani standartlara uygun olarak yaşaması ve bakımlarının sağlanması devlet ödevi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal politika aracılığıyla Türkiye devleti yaşlılığın getirdiği dezavantajlı durumu ortadan kaldırmak için ilk kez 1930 yılında 1580 sayılı yasa ile yaşlıların barınma sorununa dikkat çekmiştir. 1580 sayılı yasa ile belediyelere huzurevi açma yetkisi verilerek yaşlıların yaşayabileceği barınma sorununa sosyal politika vasıtasıyla çözüm üretilmeye çalışılmıştır. (Bilge, 2020) Yaşlıların barınma ve kendilerine bakım sağlayabilecek imkanları bulunmadığında veya bunlar olmasına rağmen yaşlının alanında uzman meslek elemanları tarafından bakımının sağlanmasını isteyebilir. Bu durumlarda da daha geniş ve örgütlü sosyal politika ağlarının oluşturulması gerekmektedir.

Huzurevleri, yaşlıların sadece barınma, bakım ve fizyolojik sağlık hizmetlerinin sunulduğu yerler değil aynı zamanda da yaşlının ömrünün sonuna kadar yaşayacağı bir yaşam alanıdır. Dolayısıyla yaşlının psikolojik iyilik halini de korumak ve geliştirmek temel amaçlardan birisidir. Yaşlıların iyilik hallerini arttırabilmek için sosyal etkinlikler birincil araç olarak kullanılmalı, kişilerin çeşitlenen sorunlarına yönelik olarak sosyal hizmet uzmanlarının danışmanlık, rehberlik, hak savunuculuk rollerini üstlenmeleri gerekmektedir. Sosyal hizmet uzmanları yaşlıların iyilik hallerinin tam tesisi için rol ve sorumluluklarının farkında olmalıdır. Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde katılımcıların çoğunun kalp hastası olduğu görülmüştür. Yaşlılık döneminde meydana gelen fizyolojik değişimler ve vücut direncinin zayıflamasıyla nedeniyle bireylerin hastalıklara daha açık olduğu bilinmektedir. Bu sebeple huzurevinde gerçekleştirilecek tüm mesleki ve idari süreçlerin yaşlıların sağlığı gözetilerek yapılması önem arz etmektedir.

Sosyal hizmet uzmanları huzurevlerinde çalıştıkları sırada yaşlıların problemlerini çözebilmek için sosyal hizmetin temel bazı müdahale ve yaklaşımlarından faydalanmaktadırlar. Sosyal hizmet uzmanları yaşlılarla çalışırken yaşlıları sistem kuramıyla değerlendirebilmelidir. Yaşlılar geldikleri toplumun, ailenin ve çevrenin izlerini hatta travmalarını taşıyabilmektedir. Sistem yaklaşımıyla sosyal hizmet uzmanları yaşlıyı bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirerek yaşlının sahip olduğu sorunun kökenlerine dair saptamalarda bulunabilir ve problemi çözebilmektedirler. Yaşlının yaşadığı bir problemin ailesinden, arkadaşlarından veya çalışmada olduğu gibi kültürel çatışmalardan yaşayabilmesi oldukça olasıdır. Sosyal hizmet uzmanları sorunun çözümü noktasında sadece yaşlıya değil aynı zamanda yaşlıya etkileyen bu sisteme de müdahale edip temas kurabilmelidir. Böylelikle soruna müdahale hem mikro hem de mezzo ve makro boyutlarda gerçekleştirilebilmektedir. (Duyan, 2010)

Yaşlılığın makro boyuttaki en temel sorununun yaşlının yüksek yaşam standartlarına nasıl ulaşacağıdır. Yaşlıların yüksek yaşam standartlarına ulaşabilmeleri için sosyal politika, sosyal hizmetler ve sosyal güvenlik kavramları üzerinden çalışmalar koordineli olarak yürütülmelidir. Sosyal politika tarafından tam destek verilen sosyal hizmetler ve bütüncül bir sosyal güvenlik anlayışı yaşlının yaşantısını daha konforlu ve huzurlu geçirmesine olanak sağlamaktadır. (Çağlar, 2017:34) Yaşlıların yüksek yaşam standartlarına sahip olabilmeleri için örgütlü ve mesleki bir çalışma gerekmektedir. Yaşlının yüksek yaşam standartlarına erişebilmesi sosyal katılımın artırılmasıyla mümkün olmaktadır. Sosyal katılımı artıran yaşlı bireyler, ruhsal, fizyolojik, ekonomik, mobilite, vücut fonksiyonlarında azalma gibi sorun alanlarından daha az etkilenmektedir. Yaşlıların zaman içerisinde sosyal hayattan uzaklaşmaları ve hatta kopmaları yaşlının iyilik hali üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. (Duyan, 2010) Araştırmaya katılan katılımcıların %60'tan fazlası huzurevine geldikten sonra sosyalleştiğini huzurevinin olumlu yönü olarak aktarmıştır. Dolayısıyla yaşlının sosyalleşebilmesi için huzurevleri makro boyutta değerlendirilmesi gereken bakım merkezleridir.

Çalışmada da saptandığı üzere yaşlıların temel kaygılarının sağlıkları olduğu görülmüştür. Araştırmanın bulgularında da görüldüğü üzere yaşlılar sağlıklarına iyi

gelebilecek etkinlikler düzenlemek istediklerini genel olarak aktarmışlardır. Buradan da anlaşıldığı üzere yaşlıların temel kaygısının sağlıklarının olduğu aşikârdır.

Sağlıklı olmak, sağlık hizmeti almak en temel sosyal gereksinimlerden bir tanesidir. Sağlık sektöründe meydana gelen değişim ve gelişmeler günümüzde sağlık sistemlerine erişimi daha kolay kılsa da yaşlılıkla beraber ekonomik gelirdeki azalma, fizyolojik yorgunluk ve mobilite sorunları yaşlının sağlık hizmetlerine erişimini zorlaştırmaktadır. Huzurevleri, yaşlıların sağlık erişimini kolaylaştırıp, yaşlının temel sosyal gereksinimlerinden yoksun kalmasının da önüne geçmektedir. Huzurevi bakım modeli sayesinde yaşlıların sağlık açısından kendilerini güvende hissettikleri saptanmıştır. (Gençtürk, 2020)

Yaşlılara yönelik olarak gerçekleştirilen tüm sosyal hizmetler ve mesleki müdahaleler yaşlının iyilik haline hizmet edebilecek kapasitede olmalıdır. Dolayısıyla yapılan her türlü sosyal hizmet uygulamasının sosyal politika ekseninde şekillenmesi gerekmektedir. Sosyal politika, yaşlıların çalışma, sağlık, barınma, bakım, sağlık hizmetlerine erişim, sosyal yaşama katılım gibi farklı sosyal hakların yaşlılar yönelik tesis edilmesine katkı sunmaktadır. 1960 yılından itibaren Türkiye’de Ulusal Kalkınma Planları çerçevesinde yaşlıya yönelik sunulacak sosyal hizmetler ele alınmış ve önemli bir sosyal politika alt zemini olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de yaşlıya yönelik sosyal politikalardan ve bu politikaların uygulanmasından, merkezi yönetim ve yerel yönetimler sorumlu tutularak yaşlıya yönelik yapılacak bakım hizmetleri, ayni ve nakdi yardım, psiko-sosyal destek, evde sağlık hizmetleri gibi farklı birçok hizmeti sunarak yaşlı refahını desteklemeye çalışmaktadır. (Gençtürk, 2020)

Yaşlı refahını sosyal politika ve sosyal hizmet iş birliği ile çözülebileceği gibi aynı zamanda diğer meslek gruplarının örgütlü iş birliği ile çözüme kavuşabilecek oldukça geniş bir sorun ağıdır.

Gøsta Esping Andersen’in değindiği sosyal risk kavramına göre de sosyal refah devletine giden yol, sosyal risklerin nasıl anlaşıldığı ve çözüme kavuşturulduğuyla paralellik göstermektedir. (Esping-Andersen, 2002’den aktaran Buğra ve Keyder, 2006:34) Dolayısıyla sosyal risk kavramı ekseninde yaşlılığı makro boyutta düşünmek, sosyal hizmetin politika yapıcı gücünü kullanarak yaşlılığın birey ve

toplum için yaratabileceği olumsuz durumları ortadan kaldırmak ve olası sorunların çıkmasını önlemek toplum refahı için önemli olacaktır.

Yaşlının sosyal işlevselliğinin arttırılması için psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, siyasiler, gönüllü bireyler iş birliği yaparak yaşlının “kendisini işe yarar hissedeceği” faaliyetlerin hazırlanması, bu faaliyetlerin devlet eliyle desteklenmesi, bu faaliyetlere kaynak bulunması ve yapılacak faaliyetlerin görünür olması için kamuoyu oluşturulmalıdır. Evinde ailesiyle veya yalnız yaşamayı tercih eden yaşlılara yönelik olarak da sosyalleşebilecekleri alanlar oluşturulmalı, bu alanlar desteklenmelidir. Çalışma bulgularında elde edildiği üzere yaşlıların huzurevine geldikten sonra daha sosyalleştikleri, arkadaşlıklar edindikleri, bu arkadaşlıkları sürdürdükleri, zaman zaman arkadaşlık ilişkilerinde problemler yaşasalar da genel anlamda daha sosyal bir yaşama kavuştuklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla huzurevinde yaşamayı tercih etmeyen yaşlılar için de sosyalleşebilecekleri, yaşlılarıyla arkadaşlık ilişkileri kurabilecekleri ve sürdürebilecekleri alanlar yaratılmalı, bu alanlar devlet eliyle desteklenmelidir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuç neticesinde yaşlıların genel kanısının sosyal etkinliklerin psikolojilerine olumlu yönde etki ettiği görülmektedir. Yaşlılar, sosyal etkinlikleri sosyalleşmeyi sağladıkları ve boş vakitlerini geçirmeyi sağladıkları için psikolojik olarak iyi bulduklarını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle, sosyal etkinliklerin yaşlıların psikolojilerine olumlu yönde etki ettiği, dolayısıyla yaşlının iyilik halinin arttırılması için temel araçlardan biri olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal etkinlikler, yaşlının iyilik ve psikolojisine olumlu yönde etki etmektedir. Bu sebeple sosyal etkinlikler hakkında ulusal ve küresel düzeyde bilgilendirici metinler hazırlanmalı ve toplum sosyal etkinlikler hakkında daha fazla bilgiye sahip olmalıdır. Yaşlıların sosyal, ekonomik, psikolojik çok yönlü desteklenebilmesi için sosyal etkinliklere gereken önem verilmelidir. Makro boyutta çalışmalarla yaşlıların, yaşlı yakınlarının sosyal etkinlikler hakkında bilgi sahibi olması, yaşlının yaşadığı zorlukların farkında olmaları ve yaşlılara karşı anlayışlı olmaları sağlanmalıdır. Yaşlılara yönelik olarak sunulan sosyal hizmetler sadece ekonomik ve maddi boyutlarıyla değerlendirilmemeli aynı zamanda da yaşlının ruhsal sağlığına olumlu yönde etki edebilecek sosyal etkinliklere ve hizmetlere de yeterli kaynak ve zaman ayrılmalıdır. Yaşlıların sorunların çözülebilmesi için aile

bakımından kurum bakımına kadar tüm bakım hizmetleri ve modellerinde temel amacın yaşlının refahını arttırabilmek olduğu unutulmamalıdır.

Yaşlılar, toplumun dışına itilen, sosyal yaşantıdan uzaklaştırılan ve üretimin dışında bırakılmış kişiler olarak kendilerini tanımlayabilmektedirler. Yaşlıların bu düşünce kalıplarını yıkmak maksadıyla öncelikle sosyal yaşam ve sosyal alanlar yaşlılara uygun olarak tasarlanmalıdır. Toplum yaşantısında faal olarak kullanılan neredeyse tüm sosyal alanlar gençler ve yetişkinler esas alınarak tasarlanmıştır. Yaşlının kendisini topluma ait hissetmesini isteyen toplulukların temel olarak değiştirmesi gereken unsurlara odaklanması gerekmektedir. Yaşlılar toplum yaşantısına entegre edilmeli, yaşlılara uygun yürüme yolları, otobüsler, sosyal alanlar, parklar düzenlenmelidir. Yapılacak düzenlemelerde yaşlının fizyolojik yapısı esas alınarak yaşlının yararlanabileceği şekliyle hayata geçirilmelidir.

Sosyal hizmeti her yönüyle anlamak, sosyal politika, sosyal hizmetler, sosyal güvenlik sistemleri içerisinde her türlü hizmeti yaşlıların iyilik hallerini arttırabilecek düzeyde verilmesi gerekmektedir. Etik ilke, değer ve ahlaka uygun yapılacak her türlü mesleki çalışma yaşlıların iyilik halini olumlu yönde etkileyecek, yaşlı bireylerin psikolojik durumları ve yaşam beklentileri üzerinde de olumlu etkiler yaratacaktır. Sosyal hizmet uzmanları makro düzeydeki çalışmalarıyla yaşlılara yönelik farkındalık kazandırmayı, yaşlının uğrayabileceği ihmal, istismar, taciz gibi durumlarda yalnız olmadığını hak savunuculuk rolüyle hissettirebilmeli, yaşlıya yol gösterici bir yaklaşımla ilişkiler kurarak yaşlıların bürokratik olarak yaşayabileceği ve kendilerine karmaşık gelebilecek sorunlarda rehberlik edebilmelidir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanlarının rollerini iyi okuyabilmesi gerekmektedir. Yaşlının ihtiyacına yönelik olarak uygun rollerde bulunduğu takdirde yaşlının yaşlılıktan ölüme doğru giden sürecinde daha mutlu ve huzurlu bir hayat yaşaması kaçınılmazdır.

VII. KAYNAKÇA

- AĞCASULU, H. (2021). Sosyal Politika Olarak Evde Bakım Hizmetleri: Ülke Örnekleri ve Türkiye”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, cilt 26, sayı 2, ss. 167-183.
- AKDENİR, N. (2008), “Yaşlı İstismarı ve İhmali”, **Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi**, cilt 15, sayı 1, ss.68-75.
- AKÖZER, M., NUHRAT, C., SAY, S. (2011), “Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler Araştırması”, **Aile ve Toplum Dergisi**, cilt 7, sayı 27, ss.103-128.
- AKTEN, S. (2018). “Yaşlıların İhmal ve İstismarında Ailenin Rolü (İstanbul ili örneği)”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- ALPTEKİN, D. (2011). “Gerontososyoloji Ekseninde Yaşlılık Sürecinin Sosyo-Ekonomik Boyutları. **Yardım ve Dayanışma Dergisi**, Cilt 2, sayı 3, ss. 7-15.
- ALTUN, F. (2021) **Ekonomik ve Sosyal Boyutlarıyla Yaşlılık**, Ankara, **Gazi Kitabevi**, 1. Baskı.
- ALTUNAY, Z. ve ÖZKUL, M. (2022), “Geçmişin Değeri Günün Sosyal Problemi Yaşlılık ve Modern Toplumlarda Yaşlı Bakımı”, **Vizyoner Dergisi**, cilt 13, sayı 35, ss.1012-1036.
- ARDAHAN, M. (2010), “Yaşlılık ve Huzurevi”, **Aile ve Toplum Dergisi**, cilt 5, sayı 20, ss.25-32
- ARPACI, F. Ve ERSOY, A. F. (2017), “Evde Yaşayan Yaşlıların Huzurevine İlişkin Görüşleri”, **Aile ve Toplum Dergisi**, cilt 5, sayı 18, ss.87-97.
- ATİLA DEMİR, S. (2020). “Salgın Sürecinde Yaşlı Nüfus, Sosyal Dışlanma ve Yaş Ayrımcılığı”. **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt 1 sayı 38, ss. 186-201.

- BİLGE M. (2020), “Türkiye’de Covid-19 Pandemi Sürecinde Dezavantajlı Bireylere Yönelik Uygulamaların İncelenmesi: Vefa Sosyal Destek Grubu Örneği” **Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi**, sayı 16, ss. 101-114.
- BİLGİN, Ö. F., TAMKOÇ, B., AYDOĞDU, O., “Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Hizmetlerin Yerinde Yaşlanma Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi”, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, cilt 21, sayı 53, ss.963-977.
- BÖLÜKTAŞ, R. P. (2019), “Yaşlanma Teorileri ve Geriatrik Değerlendirme”, **İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi**.
- BUĞRA, A. ve KEYDER, Ç. **Sosyal Politika Yazıları**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1. Baskı.
- CANATAN, A. (2008), “Toplumsal Değerler ve Yaşlılar”, **Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi**, cilt 1, baskı 1, ss.62-71.
- CENGİZ, İ. (2018), “Türk Sosyal Güvenlik Sistemi İçerisinde Yaşlılara Yönelik Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler”, **SGD Sosyal Güvenlik Dergisi**, cilt 8, sayı 2, ss.23-40.
- CHARYEVA, B. (2023), “EMDR Terapi”, **Genç Uzmanlar Dergisi**, cilt 1, sayı 1, ss.1-7.
- ÇAĞLAR, T. (2017), **Yaşlı Bakımı Modeller ve Uygulamalar**, Ankara, Nika Yayınevi, 1. Baskı
- ÇATALOĞLU, S. (2018), “Yaşlılık Değer ve Teknoloji”, **Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi**, cilt 1, sayı 1, ss.25-33.
- ÇOBAN, M. ESATOĞLU, A. E. ve İZGİ, M. C. (2014), “Türkiye’de Evde Sağlık ve Bakım Hizmetleri Uygulamalarının Mevzuat İçindeki Tarihsel Değişimi”, **Türkiye Biyoetik Dergisi**, cilt 1, sayı 3, ss.154-176.
- DUVAN, E. K., ve DAVRAN, M. K. (2022), “Tarihsel Süreçte Yaşlının Toplumsal Statüsü”, **Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Dergisi**, cilt 9, sayı 86, ss.1625-1632.
- DUYAN V. (2010), **Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları ve Müdahale Yöntemleri**, Ankara, Aydınlar Matbaacılık, 1. Baskı.

- FOSSEY, E. Et al, (2002). “Understanding and Evaluating Qualitative Research”, **Australian & New Zealand journal of psychiatry**, volume 36, number 6, pn.717-732.
- GENÇTÜRK Z. (2020), “**Yaşlılık ve Sosyal Politika Tartışmaları**” Ankara, Detay Yayıncılık, 1. Baskı.
- GUBA, E. G. and LINCOLN, Y. S. (1982). Epistemological and Methodological Bases of Naturalistic Inquiry”, **Ectj**, volume 30, number 4, pn.233-252.
- GÜLER, Z. ÖZSEL, D. ve GÜLER, N. “Arafta Kalan Yaşlılar Kırdan Kente Göçün Yaşlılara Etkisi”, **Sosyoloji Konferansları**, 2015, sayı 52, ss.685-713.
- GÜNER, Z. (2015). “Uzun Ömürlülük Riskinin Sosyal Güvenlik Sistemi Dengesine Etkisi”, **Sosyal Güvence Dergisi**, cilt 1, sayı 7, ss. 58-82.
- KARADENİZ, O. Ve ÖZTEPE, N. D. (2013), “Türkiye’de Yaşlı Yoksulluğu”, **Çalışma ve Toplum Dergisi**, cilt 3, sayı 38, ss.77-102.
- KAYACAN, G. (2017), “Modern Toplumlarda Yaşlılık Ölüm Algısı ve Yaşçılık”, **MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 1, sayı 15, ss.15-29.
- KAYAGİL, M. E. ve KALKAN, M. (2021), “**Sosyal Politikada Kurum ve Kuruluşlar**”, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1. Baskı.
- KÖK, H. (2023), “Engelli Evde Bakım Hizmetlerinde Karşılaşılabilecek Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme”, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, cilt 23, sayı 58, ss.45-62.
- LOTFİ, S. (2020), “Yaşlı İstismarı ve İhmaline Yönelik Sosyal Hizmet Müdahalesi ve Yaklaşımları”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 19, sayı 39, ss.1407-1422.
- MUYAN, Y. (2023). Türkiye’de Sosyal Hizmetlerin Temel Taşlarından Biri: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları. **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, cilt 10, sayı (4), ss. 1432-1441.
- OĞLAK, S. (2017). “Yaşlı Bakımında Görünmeyen İşgücü: Aile Bakımı ve Ekonomik Değer”, **İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 4, sayı (2), ss. 73-87.

- ÖZER, Ö. ve SANTAŞ, F. (2012), “Kamunun Sunduğu Evde Bakım Hizmetleri ve Finansmanı”, **Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi**, cilt 3, sayı 2, ss.96-103.
- PATTON, M. Q. (2002). Two Decades of Developments in Qualitative Inquiry: A Personal, Experiential Perspective. **Qualitative Social Work**, volume 1, number 3, pn.261-283.
- PATTON, M. Q. (2005). Qualitative Research. Encyclopedia of Statistics in Behavioral Science. **Wiley Online Library**, Date of Acces 08.09.2023.
- SARAÇ E. ve DUYAN V. (2020), **Psikodrama Hayata Büyülü Dokunuşlar**, İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi, 1. Baskı.
- SERTBAŞ, G. ve BAHAR, A. “Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Yaşlılığa İlişkin Görüşleri ve Sosyal Uyumlarının Değerlendirilmesi”, **Hemşirelik Forumu**, 2003, ss.33-39.
- SEVİNÇ, M. Y., ve AKTUĞ, S. S. (2023). “Nüfus Artışının Yol Açtığı Sorunlara Küresel Bakış”, **Ankara Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 6, sayı 11, ss. 13-30
- SOYGÜDEN, A. ve CERİT, E. (2015), “Yaşlılar İçin Egzersiz Uygulamalarının Önemi”, **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 8, sayı 1, ss.197-224
- SOYUER, F. ve SOYUER, A. (2008), “Yaşlılık ve Fiziksel Aktivite”, **İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, cilt 15, sayı 3, ss.219-224.
- ŞEKER, A., ve KURT, G. (2018), “Bir Sosyal Politika Alanı Olarak Yaşlılık ve Sosyal Hizmet Uygulamaları”, **Nüfus Bilim Dergisi**, cilt 40, sayı 1, ss.7-30.
- TAYCAN, S. E., KAYA, F. D., TAYCAN, O. (2017), “Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Bir Grup Yaşlıda Huzurevi ya da Aile ile Kalmanın Depresyon ve Anksiyete Düzeyine Etkisi”, **Klinik Psikiyatri Dergisi**, cilt 17, sayı 2, ss.73-82.
- TEKİN, Ç. S., ve KARA, F. (2018), “Dünya’da ve Türkiye’de Yaşlılık”, **Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi**, cilt 3, sayı 1, ss.219-229.

- TEKİNDAL, M., EGE, A., ERİM, F., GEDİK, T. E. (2020), “Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Covid-19 Sürecinde Yaşlı Bireyler Sorunlar İhtiyaçlar ve Öneriler”, **İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Dergisi**, cilt 5, sayı 2, ss.159-164
- TEZCAN, M. (1982), “Toplumsal Değişme ve Yaşlılık”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, cilt 1, sayı 1, ss.169-177.
- TOPER, F. ve ÖZPOLAT, A. O. (2023). “Yaşlılıkta Yaşam Kalitesi”, **Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi**, cilt 12, sayı (1), ss. 341-351.
- TÜRKÖZÜ E. ve ALPARSLAN B. (2015), **İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre II**, Ankara, Nika Yayınevi, 1. Baskı.
- ÜÇOK, A. (2018), “Yaşlılıkta Aktivite Kuramı ile Yaşamdan Kopma Kuramının Karşılaştırılması”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, cilt 11, sayı 56, ss.451-456.
- VOGT, W. P., GARDNER, D. C., & HAEFFLE, L. M. (2012). When to Use What Research Design. **Guilford Press**.
- YAŞAR, Ö. ve AVCI, N. (2020), “Değişen Yaşlılık Algısı Covid 19 ile Damgalanan Yaşlılar”, **Türk Çalışmaları Dergisi**, cilt 1, sayı 1, ss.1251-1273.
- YERLİ, G. (2017), “Yaşlılık Dönemi Özellikleri ve Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, cilt 10, sayı 52, ss.1278-1287.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.
- YILMAZ, M. (2014), “Bilgi ile İyileşme Bibliyoterapi”, **Türk Kütüphaneciliği Dergisi**, cilt 28, sayı 2, ss.169-181.
- YOLCUOĞLU İ. (2012), “Türkiye’de Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi” **Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi**, cilt 23, sayı 2, ss.145-158
- ZENGİN, E., ŞAHİN, A., ÖZCAN, S. (2012), “Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları”, **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, cilt 19, sayı 2, ss.133-142.

ZIPLAR, Ü. T. (2015), “Dünya’da ve Türkiye’de Yaşlılık Hizmetleri”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt 6, sayı 2, ss.173-194.

ELEKTRONİK KAYNAKLARI

URL- 1 “Darüşşafaka Tarihinin Kilometre Taşları”, Darüşşafaka Cemiyeti, <https://www.darussafaka.org/hakkimizda/cemiyet/tarihce>. (Erişim Tarihi: 8 Ağustos 2023)

URL- 2 <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/>. (Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2023.)

ÖZGEÇMİŞ